

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بازرگانی

اندیشکده بازرگانی

۱

وزارت بازرگانی
و

هدفمندی یارانه ها

www.moc.gov.ir

نسخه الکترونیکی اندیشکده بازرگانی در پایگاه اینترنتی وزارت بازرگانی در دسترس است

وزارت بازرگانه
و
هدفمندی یارانها

از سری انتشارات اندیشکده بازرگانی

۱

www.moc.gov.ir

ویرایش اول
پاییز ۱۳۸۹
تهران - ایران

شماره ۱

شناسه پدید آورندگان

وزارت بازرگانی و هدفمندی یارانه‌ها

- **گردآوری و تنظیم:** شهناز حسنی (براساس دیدگاه‌های دکتر مهدی غضنفری، وزیر بازرگانی)
  - **ناشر:** روابط عمومی وزارت بازرگانی
  - **نوبت چاپ:** ویرایش اول - پاییز ۱۳۸۹
  - **تیراژ:** ۲۰۰۰ نسخه
  - **طراحی:** علی گنجوی
  - **چاپ:** شرکت چاپ و نشر بازرگانی
  - **نشانی:** تهران میدان ولیعصر، جنب سفارت عراق، ساختمان مرکزی وزارت بازرگانی، دفتر روابط عمومی
  - **کد پستی:** ۱۴۱۶۷۸۳۶۱۹، صندوق پستی: ۶۳۹۹-۱۴۱۵۵
  - **تلفن:** ۸۸۹۰۵۷۷۰ (۰۲۱) - تلفنخانه: ۸۲۲۱۱
  - **نسخه الکترونیکی:** www.moc.gov.ir بخش سخنرانی‌ها و همایش‌های وزیر بازرگانی
- کلیه حقوق این اثر متعلق به وزارت بازرگانی است.

۴	.....	مقدمه
۵	.....	پیشگفتار
۶	.....	عنوان
۷	.....	۱- تعریف
۸	.....	۲- طبقه بندی یارانه ها
۸	.....	۱- ۲- اشکال مختلف یارانه
۸	.....	۳- تاریخچه یارانه
۸	.....	۱- ۳- در جهان
۹	.....	۲- ۳- در ایران
۱۱	.....	۴- تجربه هدفمندی در سایر کشورها
۱۱	.....	۱- ۴- لهستان
۱۱	.....	۲- ۴- بلغارستان، ۳- ۴- اندونزی
۱۳	.....	۴- ۴- چین
۱۴	.....	۵- ۴- ترکیه
۱۵	.....	۵- یارانه در فضای غیرهدفمند
۱۵	.....	۱- ۵- ائتلاف منابع
۱۶	.....	۲- ۵- چالشی به نام انرژی در سرمایه گذاری
۱۷	.....	۳- ۵- اخلاف در الگوی صحیح مصرف
۱۸	.....	۶- پیامدهای پرداخت یارانه در ایران به شکل کنونی
۲۰	.....	۱- ۶- چرا هدفمندی
۲۱	.....	۲- ۶- موافقان و مخالفان قانون
۲۲	.....	۳- ۶- تأثیر کم اطلاعی در اجرا
۲۲	.....	۷- آثار مثبت اجرای قانون
۲۲	.....	۱- ۷- جهت دهی به یارانه ها
۲۳	.....	۲- ۷- رفع بیکاری، سرمایه گذاری برای آینده
۲۴	.....	۸- مدیریت یارانه های نقدی
۲۴	.....	۹- تنظیم بازار
۲۴	.....	۹- ۱- شش ضلعی
۲۶	.....	۹- ۲- طبقه بندی چهارگانه کالاها
۲۷	.....	۹- ۳- ذخایر به میزان کافی
۲۸	.....	۱۰- بسته های حمایتی
۲۹	.....	۱- ۱۰- مدیریت بازار
۲۹	.....	۱- ۲- تأمین و پایش بازار
۳۰	.....	۱- ۳- توزیع
۳۰	.....	۱- ۴- بازرسی و نظارت
۳۲	.....	۱۰- ۵- بسته حمایتی واحدهای صنفی
۳۳	.....	۱۰- ۶- هدفمندی یارانه آرد و نان
۳۴	.....	۱۰- ۷- توسعه تولید نان صنعتی
۳۶	.....	۱۱- ستاد بازرگانی هدفمند سازی یارانه ها
۳۷	.....	۱۲- اصناف در کنار مردم
۳۸	.....	۱- ۱۲- تشدید برخورد با متخلفان
۳۹	.....	۱۳- اجرای تدریجی
۳۹	.....	۱۴- نتایج حاصل از قانون هدفمندی

پیشگفتار

امروزه دانش به عنوان یک فاکتور رقابتی کلیدی در اقتصاد جهانی شمرده می‌شود لذا مدیریت دانش در عصر کنونی اهمیت ویژه‌ای یافته است.

مدیریت دانش و مدیریت ذینفعان از جمله انتظارات وزیر بازرگانی دولت دهم از روابط عمومی خود بوده است. ایشان بر این باورند که اگر مدیریت دانش وزارت بازرگانی عملیاتی شود، قطعاً اطلاع‌رسانی مطابق با نیاز مخاطبان خواهد بود. و با این نگاه، هر فردی یک سرمایه محسوب می‌شود.

هم‌اکنون وزارت بازرگانی در پی تحقق بازرگانی نوین در کشور است. به همین منظور بازرگانی مبتنی بر دانش در اولویت‌های این دستگاه اجرایی قرار دارد. مدیریت و توسعه دانش در مجموعه بازرگانی از یک سو منجر به بهبود عملکرد و بهره‌وری سازمانی می‌شود و از دیگر سو ارتقای کیفی فعالیت‌های ذی‌نفعان را به همراه دارد.

ذینفعان وزارت بازرگانی بر این باورند که سخنرانی‌های دکتر غضنفری در محافل مختلف و رسانه‌ها نه فقط حاوی اخبار و اطلاعات بلکه شامل مباحث علمی و تبیینی است. آنها سخنرانی‌های ایشان را دارای تئوری و ساختار علمی و عملی می‌دانند که نیازمند تبیین و توسعه است.

از همین رو اداره کل روابط عمومی وزارت بازرگانی با هدف مدیریت دانش و گسترش آن در حوزه بازرگانی، اقدام به انتشار اندیشکده بازرگانی کرده است. اساس سلسله جزوات اندیشکده بازرگانی برگرفته از دیدگاه‌های جناب آقای دکتر غضنفری وزیر محترم بازرگانی در سخنرانی‌ها و مصاحبه‌ها در حوزه‌های مختلف است که با بهره‌گیری از پژوهش‌ها، مصوبات قانونی و ... تکمیل و تدوین شده است. شایان ذکر است فایل سخنرانی‌های ایشان در پایگاه اینترنتی وزارت بازرگانی به نشانی www.moc.gov.ir بخش سخنرانی‌ها و همایش‌های وزیر بازرگانی قرار دارد.

شماره پیش رو مربوط به هدفمند کردن یارانه‌ها با رویکرد بازرگانی است. جا دارد از زحمات سرکار خانم شهناز حسینی برای گردآوری و تنظیم این شماره و نیز شرکت چاپ و نشر بازرگانی برای انتشار آن تشکر نمایم.

امید است این حرکت گامی باشد در جهت بومی شدن تکنیک‌های نوین تجاری و نیز مستندسازی تجربه‌ها و دیدگاه‌ها به عنوان الگویی ایرانی-اسلامی برای آیندگان.

سیدعلیرضا شجاعی

مقدمه

امروزه در اغلب اقتصادهای جهان، دولت‌ها به عنوان مکمل نهاد بازار جهت دستیابی به اهداف مشخص ناگزیر از دخالت در اقتصاد می‌باشند. درجه دخالت دولت در اقتصاد با توجه به نظام اقتصادی و سیاسی حاکم بر هر کشور متفاوت است. در این میان «یارانه» یکی از ابزارهای مداخله در بازار با اهدافی همچون «بهبود توزیع درآمد» و غیره صورت می‌گیرد. اقتصاد ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و طی دهه‌های اخیر همواره از این ابزار برای دستیابی به اهداف گوناگون بهره گرفته است.

حامل‌های انرژی بخش عمده‌ای از یارانه‌ها در اقتصاد ایران را به خود اختصاص داده و سهم آن در بودجه دولت همواره در حال افزایش بوده است. برخلاف هزینه‌های سنگین پرداخت یارانه‌ها در نظام فعلی، اثر بخشی پرداخت‌ها به دلایلی همچون تحریف قیمت‌ها و ایجاد اختلال در سازوکار بازار مطابق با اهداف مورد نظر آن نیست به این دلیل هدفمندی یارانه‌ها همواره مورد توجه سیاست‌گذاران بوده است. به گونه‌ای که در تمامی برنامه‌های توسعه پس از انقلاب (به ویژه برنامه سوم و چهارم) ضرورت اصلاح آن مدنظر بوده. نظر به اهمیت موضوع، لایحه هدفمندی یارانه‌ها به عنوان یکی از مهمترین محورهای طرح تحول اقتصادی از سوی دولت نهم مطرح و قانون آن در سال ۸۸ توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

دولت بر آن است تا با پیاده‌سازی قانون هدفمندی یارانه علاوه بر برقراری عدالت در جامعه، مصرف یارانه‌های انرژی را سامان دهد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بازرگانی

اندیشه بازرگانی

وزارت بازرگانی و هدفمندی یارانه ها

از سری انتشارات اندیشه بازرگانی

۱ تعریف

علیرغم گستردگی استفاده از ابزار یارانه در اغلب کشورها، هنوز تعریف واحدی برای یارانه وجود ندارد (تعاریف متعددی برای آن ارایه شده است). به عنوان مثال در یک تعریف ساده، یارانه (به عنوان مفهومی در اقتصاد خرد) مبلغ پرداخت شده برای هر واحد از کالا یا خدمت است که یا به صورت مقدار پول مشخص برای هر واحد از کالا و خدمت و یا به صورت درصد مشخصی از قیمت هر واحد در نظر گرفته می شود.

در تعریفی دیگر آمده است: یارانه یا سوبسید، شکلی از کمک مالی است که به یک تجارت یا بخش اقتصادی پرداخت می شود. بخش عمده یارانه‌ها توسط دولت برای تولیدکنندگان یا توزیع کنندگان در یک صنعت، جلوگیری از رکود آن صنعت، ممانعت از افزایش قیمت تولیدات آن و یا برای ترغیب به استخدام نیروی کار بیش تر اعطا می شد. مثال آن یارانه‌هایی است که برای حمایت از صادرات، یا به منظور پایین نگه داشتن هزینه زندگی برای برخی خوردنی‌ها و یا برای افزایش تولید مزارع و رسیدن به خودکفایی در تولید غذا پرداخت می شوند. یارانه‌ها می توانند با رقابتی ساختن مصنوعی کالاها و خدمات داخلی در مقابل واردات، به عنوان شکلی از حمایت گرایی یا محدودیت تجاری باشند. همچنین یارانه‌ها می توانند در بازارها اختلال ایجاد کرده و هزینه‌های بزرگی را بر اقتصاد تحمیل کنند. تعریف مناسب از یارانه دارای برخی ارکان ضروری به شرح زیر است:

- مشخص بودن نوع پرداخت: باید نوع پرداخت اعم از مستقیم یا غیرمستقیم، بلاعوض یا معوض، نقدی و غیرنقدی بودن مشخص شود (براساس هر یک از این موارد، حوزه دخالت و مسئولیت دولت در قبال پرداخت یارانه متفاوت خواهد بود).
- لحاظ کردن دوره پرداخت: دوره پرداخت یارانه‌ها متفاوت است، به عنوان مثال پرداخت یارانه‌ها برای حمایت از صنایع نوزاد موقتی (و تا رسیدن به بلوغ درآمدی و رشد مناسب در عرصه اقتصاد داخلی یا بین المللی) است، اما دوره پرداخت مشخصی برای یارانه‌هایی که منتفعین اصلی آن مصرف کنندگان هستند (و هدف آن حفظ یا ارتقای سطح رفاه می باشد) وجود ندارد.
- مشخص بودن نهاد پرداخت کننده: به دلیل بار مالی سنگین حاصل از پرداخت یارانه، مشخص بودن نهاد پرداخت کننده بسیار حایز اهمیت است.
- مشخص بودن حوزه پرداخت مهمترین ویژگی تعریف مناسب یارانه است. تعیین افراد مشمول یارانه (مصرف کنندگان، تولید کنندگان، صادر کنندگان و ...) ضرورتی اجتناب ناپذیر است.
- مشخص بودن هدف پرداخت: اهداف مختلفی همچون پایین نگهداشتن سطح قیمت‌ها، افزایش قدرت خرید واقعی (حمایت از اقشار کم درآمد و توزیع درآمد)، توزیع بهینه منابع، تامین رفاه اجتماعی و یا حتی جبران زیان‌های ناشی از سیاست‌های دولت و ... برای یارانه‌ها قابل تصور است.

۲ طبقه بندی یارانه ها

یارانه ها برحسب «هدف دولت در پرداخت یارانه»، «مرحله-ای که کالا یا خدمت مشمول یارانه می شود»، «نحوه توزیع»، «طبقه بندی در حساب های مالی» و «انعکاس در بودجه» قابل تقسیم بندی است.

۳ اشکال مختلف یارانه

- بر پایه هدف دولت از پرداخت: یارانه های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، توسعه ای.
- بر پایه حساب های ملی: یارانه مستقیم، غیرمستقیم.
- بر پایه بازتاب هزینه های آن در حساب های ملی: یارانه پنهان، یارانه آشکار.
- بر پایه موضوع مورد کمک شامل: شکر، روغن، بذر، گندم، کود، سم و غیره.
- بر پایه مرحله ای که کالا یا خدمات مشمول دریافت آن می گردد: یارانه های تولیدی، مصرفی، توزیعی، صادراتی، وارداتی، خدماتی.

بر اساس طبقه بندی ارائه شده، یارانه حامل های انرژی (از منظر نحوه انعکاس در بودجه) جزو یارانه های پنهان طبقه بندی می شوند. بر این مبنای، یارانه های آشکار یارانه هایی به شمار می آیند که در بودجه دولت انعکاس می یابد و در برگیرنده مجموع یارانه های مستقیم و غیرمستقیم است. یارانه پنهان نیز شامل تمامی حمایت های دولت از کالاها و خدماتی است که هزینه آنها در بودجه منعکس نمی شود.

۳ تاریخچه یارانه

۳-۱ در جهان

آدام اسمیت اقتصاددان بزرگ اروپایی از مخالفان جدی دخالت دولت در فعالیت های اقتصادی بود. تا پیش از جنگ های جهانی دیدگاه او بر اقتصاد غرب حاکم بود اما با بروز جنگ و ظاهر شدن تورم همراه با رکود شدید اقتصادی، دیدگاه های اقتصادی کسانی چون «کینز» که به دولت به عنوان یکی از مهم ترین عوامل تنظیم کننده و تعدیل کننده فعالیت های اقتصادی می نگرست، قدرت گرفت. با بکارگیری این سیاست و بهبود در اقتصاد غرب، رفته رفته کنترل بخش سیاست گذاری مالی و پولی و اداره بخش عمومی اقتصاد به دولت واگذار شد و از همان دوران که همزمان با جنگ جهانی دوم بود، پرداخت یارانه به شکل امروزی شکل گرفت. حتی در دوران پس از جنگ هم که کشورها به اقتصاد روی آورده بودند و جنگ در قالب جنگ سرد ادامه داشت، با رشد و توسعه اقتصادی، ناچار به پشتیبانی گسترده از تولید و تجارت محصولاتشان بودند که تا امروز نیز ادامه داشته است.

۲-۳ در ایران

یارانه‌ها در ایران قدمتی بسیار دارند، جهت‌گیری‌های حمایتی دولت از بخش کشاورزی از دوران صفویان آغاز شد و بعدها در دوران قاجار سیاست‌هایی برای توسعه زراعت همچون دادن بذر و مساعده به مستاجر اتخاذ شد. ولی دخالت مستقیم دولت در عرضه و تقاضا (تولید) در دوران رضا خان و از سال ۱۳۱۱ با تصویب قانونی برای بنیان‌گذاران سیلو در تهران به منظور رویارویی با کمبودهای احتمالی آغاز گشت. در سال ۱۳۱۵ که با بارندگی‌ها، در عرضه گندم افزایش چشمگیری به وجود آمده بود، با پیشی گرفتن عرضه بر تقاضا، قیمت‌ها کاهش یافت و در همان سال دولت برای حمایت از کشاورزان گندم را با قیمت بالاتر خرید. تا سال ۱۳۲۱ هدف دولت از دخالت در بازار غلات، حمایت از کشاورزان و تهیه و ذخیره گندم و عرضه نان ارزان برای اقشار کم‌درآمد شهری بود.

نخستین نظام سهمیه‌بندی با یارانه در ایران، در زمان جنگ جهانی صورت گرفت که یارانه‌هایی برای گوشت و گندم پرداخت می‌شد، هرچند که میزان آن چندان چشمگیر نبود. به طوری که کل یارانه پرداختی دولت تا سال ۱۳۵۱، ۱۶۶۸ میلیون ریال بود که این میزان تنها نزدیک به ۴٫۱ درصد یارانه در سال ۱۳۵۴ بود. تا پیش از انقلاب اسلامی، در مرداد ۱۳۵۳، دولت صندوقی به نام صندوق حمایت از مصرف‌کننده را تاسیس کرد و در سال ۱۳۵۶ سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان را تاسیس کرد که کلیه وظایف صندوق برعهده این سازمان نهاد شد.

نخستین بار بعد از انقلاب اسلامی، در بند «۴» سیاست‌های کلی قانون برنامه اول توسعه (مصوب سال ۱۳۶۸) به موضوع یارانه‌ها پرداخته شد. بر اساس این قانون، تغییر سیستم سهمیه‌بندی کالاهای اساسی به نحوی که یارانه‌های پرداخت شده در چارچوب نظام تأمین اجتماعی کشور به تدریج و صرفاً متوجه افراد کم‌درآمد جامعه شود، به عنوان یکی از سیاست‌ها در این زمینه پیش‌بینی شده بود. در بند «ب» سیاست‌های عمومی قانون برنامه دوم توسعه (مصوب ۱۳۷۳) به موضوع ادامه سیاست پرداخت یارانه برای کالاهای اساسی و دارو و حتی الامکان علنی کردن بخشی از یارانه‌های پنهان و همزمان با آن تقویت نظام تأمین اجتماعی، بیمه، امداد و برقراری و تأمین کمک‌های مستقیم در موارد لازم تأکید شده است. همچنین مشخص ساختن یارانه‌ها و کمک‌های دولت و انتقالات درآمدی در قالب طبقه‌بندی مستقل بودجه به عنوان بخشی از سیاست‌های هزینه‌ای در این برنامه پیش‌بینی شده بود.

در قانون برنامه سوم توسعه (مصوب ۱۳۷۹) نیز در برخی مواد به موضوع یارانه‌ها اشاره شده است. بر اساس بند «الف» ماده (۴۶) قانون مذکور - که در ماده (۱۰۳) قانون برنامه چهارم نیز تنفیذ شده است - سیاست پرداخت یارانه کالاهای اساسی شامل گندم، روغن نباتی، قند و شکر، پنیر، دارو و شیرخشک در برنامه سوم با حفظ کالابریگ از نظر تعداد، مقدار وزنی و قیمت آن مطابق برنامه دوم ادامه خواهد یافت. دولت موظف است یارانه پرداختی به کالاهای اساسی را بر اساس مقدار سرانه در

برنامه دوم به صورت ریالی و ارزی در بودجه سالیانه منظور کند. در سال ۱۳۸۰، قانونگذار بند «الف» ماده (۴۶) را به شرح ذیل اصلاح کرد:

بند «الف» - دولت مکلف است اقدامات قانونی به منظور هدفمند کردن یارانه کالاهای اساسی شامل؛ گندم، روغن نباتی، قند و شکر، پنیر، دارو، شیرخشک، کود، بذر، سم، حامل های انرژی و سایر موارد را انجام دهد؛ به طوری که از سال سوم برنامه مذکور نظام پرداخت یارانه با کمیّت مشخص در راستای اهداف ذیل متحول و تغییر یابد:

- منطقی کردن مصرف کالاهای یارانه ای و جلوگیری از قاچاق این نوع کالاها.
- تشویق و توسعه سرمایه گذاری و حمایت از تولید داخلی کالاهای یارانه ای.
- کاهش سهم طبقات با درآمدهای بالا و افزایش سهم طبقات با درآمد پایین از یارانه ها.
- جایگزین کردن تدریجی طرح های رفاه اجتماعی به جای پرداخت یارانه.
- تأمین منابع برای سرمایه گذاری زیربنایی و محرومیت زدایی کشور و توسعه اشتغال.
- توسعه اشتغال مولد با اعطای وام از محل درآمدهای حاصل (به صورت وجوه اداره شده).

در فصل هشتم قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳) هم به موضوع ارتقای امنیت اجتماعی و عدالت اجتماعی اشاره شده است. بر اساس ماده (۹۵) قانون مذکور، «دولت مکلف شده به منظور استقرار عدالت و ثبات اجتماعی، کاهش نابرابری های اجتماعی و اقتصادی، کاهش فاصله دهک های درآمدی و توزیع عادلانه درآمد در کشور و نیز کاهش فقر و محرومیت و توانمندسازی فقرا، از طریق تخصیص کارآمد و هدفمند منابع تأمین اجتماعی و یارانه های پرداختی، برنامه های جامع فقرزدایی و عدالت اجتماعی را با محورهای مشخص تهیه و به اجرا بگذارد و ظرف شش ماه پس از تصویب قانون فوق، نسبت به بازنگری مقررات و همچنین تهیه لوایح برای تحقق سیاست های مشخص اقدام نماید».

از طرف دیگر بر اساس ماده (۳) اصلاحی قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳)، «قیمت فروش بنزین، نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره و سایر فرآورده های نفتی، گاز، برق و آب، همچنین نرخ خدمات فاضلاب، ارتباطات تلفن و مرسولات پستی در سال اول برنامه چهارم، قیمت های پایان شهریور ماه ۱۳۸۳ خواهد بود. برای سال های بعدی برنامه چهارم، تغییر در قیمت کالاها و خدمات مزبور طی لوایحی که حداکثر تا اول شهریور هر سال تقدیم می شود، پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی می رسد».

بر اساس ماده (۴) قانون ساختار نظام رفاه و تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۸۳)، اهداف و وظایف حوزه حمایتی و توانبخشی به شرح ذیل اعلام شد:

الف) سازماندهی و هدفمند کردن یارانه ها و منابع حمایتی.

ب) تأمین حداقل اندکی برای همه افراد و خانواده هایی که درآمد کافی ندارند.

همچنین در ماده (۶) این قانون، سازماندهی و مدیریت اجرایی نظام هدفمند یارانه های اجتماعی و جهت دهی آن به سوی افراد و خانواده های نیازمند با رویکرد خود کفایی و اشتغال در چارچوب قانون و سیاست های کلی نظام، از اختیارات و مسئولیت های وزارت رفاه و تأمین اجتماعی ذکر شده است. این در حالی است که در بند «۱۶» سیاست های کلی نظام، بر دگرگونی در نظام پرداخت یارانه ها و پرداخت های انتقالی دولت و شفاف سازی یارانه های پنهان در اقتصاد کشور و همزمان اجرای سیاست های جبرانی و تقویت نظام های جامع تأمین اجتماعی و حمایت از اقشار محروم تأکید می کند. در نهایت و با تشکیل ستادی در دولت تحت عنوان «شورای راهبری اقتصادی دولت» در سال ۱۳۸۴، رئیس جمهور، معاون اول، معاونان و وزرای اقتصادی و جمعی از صاحب نظران و اقتصاددانان در قالب این ستاد به بررسی و شناخت و ریشه یابی مشکلات عمده و اصلی اقتصاد کشور پرداختند. در این میان موضوع هدفمندسازی یارانه ها به عنوان یکی از دغدغه های اصلی و مهم کشور و سیاستمداران در دو دهه اخیر به عنوان یکی از محورهای طرح تحول اقتصادی کشور مورد بررسی قرار گرفت و پس از بررسی ها و مطالعات فراوان این مباحث منتج به ارائه لایحه و در نهایت قانون هدفمند کردن یارانه ها شد.

۴ تجربه هدفمندسازی یارانه‌ها در سایر کشورها

۴-۱ لهستان

هدفمندسازی یارانه انرژی در لهستان بخشی از برنامه اصلاحات اقتصادی پس از فروپاشی نظام سوسیالیستی را تشکیل می داد که موفق ترین برنامه در گروه کشورهای بلوک شرق بود. براساس بسته مذکور، پرداخت یارانه صنایع به روش شوک درمانی قطع شد. انضباط مالی دولت تحت کنترل شدید قرار گرفت، رشد تورمی دستمزدها متوقف و نرخ بهره افزایش یافت. با حمایت صندوق بین المللی پول، پول ملی تضعیف شد و برنامه خصوصی سازی به همراه آزادسازی قیمت ها اجرا شد. همچنین قوانین تجارت خارجی به منظور تسهیل صادرات و جذب سرمایه گذاری خارجی اصلاح شد.

آثار کوتاه مدت حاصل از اجرای برنامه فوق کاهش ۲۴ درصدی تولیدات صنعتی و رشد ۷٫۱۵ درصدی بیکاری بود. با تقویت بخش خصوصی، بتدریج آثار اولیه رفع و این بخش به موتور محرک اقتصاد تبدیل شد و با ایجاد ۵۰۰ هزار فرصت شغلی توسط این بخش در سال ۱۹۹۲ نرخ بیکاری کشور کاهش قابل توجهی یافت. براساس نتایج مطالعه ای در مورد منافع و زیان های افزایش قیمت انرژی برخانوارها در لهستان، میزان رفاه از دست رفته با کسش های قیمتی ارتباط داشته و در اثر افزایش قیمت حامل های انرژی، خانوارهای پردرآمد رفاه بیشتری از دست می دهند.

۴-۲ بلغارستان

کشور بلغارستان قبل از ایجاد اصلاحات اقتصادی برای حمایت از خانوارهای کم‌درآمد و تولیدکنندگان از بخش انرژی به شدت حمایت می‌کرد. با شروع برنامه‌های آزاد سازی اقتصادی، به منظور کاهش بدهی‌های عمومی و افزایش سرمایه‌گذاری، حمایت‌ها در این بخش کاهش یافت و اکنون خانوارها تنها استفاده کنندگان منافع حاصل از یارانه‌های انرژی هستند. هزینه یارانه‌های برق مصرفی خانوارها از مصرف کنندگان غیرخانواری تامین می‌شود، در صورتی که یارانه خدمات گرمایی ناحیه از محل بودجه دولت تامین خواهد شد. در مورد قیمت‌های گاز طبیعی مصرفی خانوارها نیز تنها یک قیمت برای همه خانوارها وجود دارد و یارانه آن نیز از سایر مشتریان تامین می‌گردد. اما که خانوارهایی که به گاز طبیعی دسترسی دارند، تعدادشان اندک است. علت این امر اخلاص در قیمت برق و محدودیت توسعه سیستم گاز در بلغارستان می‌باشد. اخیراً پیشرفت‌های مهمی در اصلاح انرژی از جمله تعدیل قیمت برق صورت گرفته است. در اواسط سال ۲۰۰۲ کمیسیون تنظیم انرژی دولت جداول تعرفه برق را طوری تغییر داد که در دوره ۲۰۰۲-۲۰۰۴ قیمت برق مصرفی خانوارها معادل قیمت تمام شده آن باشد. بدین منظور قرار شد این کمیسیون تعرفه برق را به ترتیب ۲۰، ۱۵ و ۱۰ درصد در این سه سال افزایش دهد تا در سال ۲۰۰۴ قیمت برق مصرفی خانوارها با قیمت تمام شده آن برابر باشد. برای حمایت از فقرا در اثر تعدیل قیمت‌ها، دولت این فرایند اصلاح را با دو مکانیسم همراه نموده: اول، افزایش یارانه انرژی در زمستان و دوم، ایجاد سیستم دوگانه قیمت‌گذاری که به موجب آن تعرفه یارانه‌ای برای یک سطح معینی از مصرف تا سال ۲۰۰۵ ادامه یابد و تعرفه بیشتر برای سطوح بالاتر مصرف بکار رود. فرآیند اصلاح یارانه‌های انرژی در بلغارستان بسیار مؤثر بوده است و از سال ۱۹۹۸ سهم یارانه‌ها از تولید ناخالص داخلی روند کاهشی داشته و از ۲/۵ درصد به ۰/۷ درصد در سال ۲۰۰۰ رسیده است. در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲ سهم یارانه‌ها از تولید ناخالص داخلی به ۰/۴ درصد کاهش یافته است.

۴-۳ اندونزی

دولت اندونزی از اختصاص یارانه مستقیم به فرآورده‌های نفتی برای حمایت از اقشار کم‌درآمد و خانوارهای فقیر استفاده می‌کند. در نتیجه فرآورده‌های نفتی در اندونزی کمترین قیمت را در مقایسه با کشورهای آسیای جنوب شرقی دارد. این یارانه‌ها بیش از ۱۰ درصد بودجه دولت را به خود اختصاص داده و سبب زیان‌های اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی شده است. بازنگری دولت در پرداخت یارانه به فرآورده‌های نفتی باعث افزایش درآمدهای ارزی و کاهش آسیب‌های زیست محیطی می‌شود. در سال ۲۰۰۲ هزینه خالص اقتصادی پرداخت یارانه به نفت سفید، گازوئیل خودرو، گازوئیل صنعتی، بنزین و نفت کوره سنگین تقریباً به ۴ میلیارد دلار رسیده بود. براساس برنامه ریزی

سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۰ دولت اندونزی ۳۶ میلیارد دلار صرف یارانه‌های نفتی کرده است. ضمناً ارزش درآمدهای ارزی از دست رفته به سبب کاهش صادرات ۱۶ میلیارد دلار بوده است.

اصلاح سیستم یارانه‌ای این امکان را فراهم می‌کند که منابع مالی به صورت کارآمدتری برای فقرا به کار گرفته شوند. این را هم باید در نظر داشت که حذف یارانه، آلودگی هوا و محیط زیست از طریق مصرف بیش از حد فرآورده‌های نفتی را کاهش خواهد داد. دولت اندونزی به دنبال اصلاح و تکمیل قوانین و مقررات در جهت مصرف منطقی انرژی است. هدف اصلی این کشور در درازمدت این است که تبدیل به یک صادرکننده پایدار نفت گردد. دولت با کاهش یارانه فرآورده‌های نفتی سعی در کاهش کسری بودجه و مهار روند افزایشی مصرف داخلی انرژی دارد. دولت نیاز به کاهش یارانه‌های نفتی را به این شرط که به خانوارهای فقیر بیش از حد فشار وارد نشود، ضروری می‌داند. هدف از انجام این طرح پرداخت یارانه به قشر فقیر است. علاوه بر این دولت باید حداقل بخشی از هزینه یارانه‌های نفت را صرف کاهش فقر، توسعه آموزش، توسعه حمل و نقل عمومی، ارتقا خدمات بهداشتی و دیگر برنامه‌های توسعه اجتماعی کند. افزایش مستقیم درآمد ممکن است بسیار موثرتر از حمایت غیرمستقیم از طریق یارانه‌ها از جمله یارانه‌های نفتی باشد. پرداخت‌های مستقیم به افراد فقیر باید به طور واضح در بودجه ملی مشخص شوند و دولت و مجلس، با بکارگیری سیاست قیمت‌گذاری دوگانه برای فرآورده‌های نفتی موافقت کنند. با اجرای این برنامه‌ها قیمت نفت سفید برای گروه‌های کم درآمد و بنزین و گازوئیل جهت حمل و نقل عمومی، افزایش نمی‌یابد. همچنین دولت یک سیستم سهمیه‌بندی پیشنهاد کرده است که به موجب آن کوپن‌های بنزین و نفت سفید باید به افراد واجد شرایط و مالکان خودروها تخصیص داده شود. داشتن کوپن این حق را به افراد می‌دهد که نفت سفید و بنزین را به قیمت یارانه‌ای خریداری کنند، البته شاید این پیشنهاد در عمل به خوبی کاربرد نداشته باشد. هزینه‌های مدیریت این برنامه، با توجه به اینکه سازمان‌های زیادی را درگیر می‌سازد، بسیار زیاد است و سوء استفاده از سیستم شامل چاپ کوپن‌های جعلی، توزیع آنها میان افراد و فروش مجدد کوپن‌ها، بدون شک می‌تواند مشکل بزرگ و مهمی ایجاد کند.

۴-۴ چین

پرداخت یارانه توسط دولت چین در بخش انرژی از قدمت زیادی برخوردار است. به طوریکه کنترل قیمت‌های انرژی و پرداخت بهای ناچیزی از آن توسط مصرف‌کنندگان خسارات جبران‌ناپذیری را به این بخش وارد کرده و موجبات عدم کارایی زیادی را برای آن فراهم نموده است. با این حال، اگرچه طی سال‌های اخیر سیستم قیمت‌گذاری حامل‌های انرژی تا حدودی متحول گردیده و تلاش می‌شود که آثار تغییرات و دگرگونی‌های حادث شده در بازارهای بین‌المللی نیز در آن لحاظ شوند، هنوز قیمت اغلب سوخت‌ها در چین از طریق دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها اعلام می‌شود. بنابراین چشم‌انداز

آزاد سازی بخش انرژی با این فرض در نظر گرفته می شود که دولت به تدریج پرداخت یارانه ها را در این بخش و طی ۱۰ سال ۲۰۱۰-۲۰۰۰ حذف خواهد نمود. به عبارت دیگر تا سال ۲۰۱۰ قیمت انواع حامل های انرژی تابعی از هزینه اقتصادی عرضه آن بوده و از شرایط بازارهای بین المللی انرژی در نقاط مختلف جهان پیروی خواهد کرد.

در حالی که وضعیت انرژی چین با ذخایر و تولید بالای زغال سنگ و ذخایر محدود و تولید کم نفت و گاز شناسایی می شود، باید اشاره کرد که وجود ذخایر و منابع کافی زغال سنگ لازمه حیات اقتصادی و تداوم رشد شتابان آن است زیرا جایگزینی نفت و گاز با زغال سنگ از جمله مهم ترین اقدامات دولت چین در این زمینه به شمار می باشد. اگرچه اتخاذ شیوه جدید زندگی در بخش های خانگی، تجاری و حمل و نقل شخصی از صفات عمده و بارز رشد شتابان مصرف انرژی در کشور است و به عبارت دیگر چشم انداز افزایش درآمد سرانه مردم چین از ۲۸۳ دلار در سال ۲۰۰۰ به ۳۳۸,۱۳ دلار در سال ۲۰۰۳ از عوامل عمده افزایش تقاضای انرژی در چین به شمار می رود. به همین منظور دولت اهداف جدیدی را برای سیاست های انرژی چین لحاظ کرده است که شامل موارد زیر می شود:

- استفاده از انرژی های متنوع (نفت و گاز، هسته ای) و کاهش سهم زغال سنگ در سبد انرژی مصرفی.
- ایجاد اطمینان خاطر در امنیت انرژی (ذخیره سازی نفت).
- افزایش کارایی انرژی با حضور سرمایه های خصوصی و خارجی.
- کنترل انتشار آلاینده ها.
- آزاد سازی بخش انرژی و قیمت های آن از طریق یارانه ها تا سال ۲۰۱۰.

سیستم پرداخت یارانه که به طور سنتی در زمینه غذا و لباس پرداخت می شد همچنان به عنوان کمک به مردم ادامه دارد. اما چین برای ورود به سازمان تجارت جهانی (WTO) در سال های اخیر کنترل قیمت ۱۲۸ نوع کالا (به جز کالاهای عمومی مانند انرژی برق، مخابرات و...) را حذف کرد.

۴-۵ ترکیه

ترکیه در سال ۲۰۰۱ در یک بسته سیاستی کلان شامل: معرفی نظام نرخ ارز شناور، کاهش کسری بودجه دولت و استقلال بانک مرکزی برنامه اصلاح بازارهای مالی، مخابرات و انرژی را با پشتیبانی همه جانبه صندوق بین المللی پول و بانک جهانی به روش خصوصی سازی نهادهای عمده دولتی اعلام کرد. برنامه خصوصی سازی بازار انرژی با آزادسازی آغاز شد در این رابطه قانون بازار برق در سال ۲۰۰۱ به تصویب مجلس رسید و براساس آن نهاد تهیه مقررات مربوط به بازار انرژی تاسیس شد.

در سال ۲۰۰۴ شورای عالی برنامه ریزی استراتژی اصلاح بخش برق را تصویب کرد. قانون بازار برق ترکیه از سال ۲۰۰۱ به اجرا درآمد بر آن اساس بازار آزاد برای تولید و توزیع برق ایجاد شد طبق قانون مذکور، شرکت دولتی که هر سه بخش تولید، توزیع و انتقال برق را برعهده داشت به تفکیک حوزه‌های تولید و بازرگانی در اختیار بخش خصوصی قرار داده شد.

در سال ۲۰۰۲ چهار مرحله برنامه رقابتی کردن بازار برق به شرح ذیل اعلام شد:

- اعطای مجوز تاسیس شرکت برق و گاز طبیعی به بخش خصوصی .
- * مجوز تاسیس شرکت برق و گاز طبیعی به بخش خصوصی.
- اعطای حق انتخاب شرکت تولید برق به مصرف کنندگان عمده.
- راه‌اندازی مرکز توافقات مالی برای تسویه و تراز مبادلات.
- بهره برداری کامل از مرکز مالی فوق

در سال ۲۰۰۴ پارلمان ترکیه طرحی را به تصویب رساند که طی آن هزینه‌های تولید نفت داخل آن کشور اصلاح شد، قیمت برای مصرف کننده آزاد گردید و در شرکت‌های پالایش نفت دولتی، به بخش خصوصی انجام شد. برنامه خصوصی سازی شرکت‌های پالایش نفت از ۲۰۰۵ آغاز و تاکنون در جریان است. برای مثال ۳۱/۵ درصد از شرکت پالایش نفت ترکیه که ۸۰ درصد نفت این کشور در آن پالایش می شود در سال ۲۰۰۷ به سرمایه گذاران بخش خصوصی فروخته شد.

۵ یارانه در فضای غیر هدفمندی

۱-۵ اتلاف منابع

اتلاف منابع، پس از مسیر مصرف قرار می گیرد. آرد و نان نام آشنا ترین اقلامی است که مردم هر روز با آن در ارتباط هستند. برخلاف پاسداشت حرمت این دو در میان ایرانیان از گذشته های دور اما ۳۰ درصد یارانه ای که جهت آرد و نان پرداخت می شود. تبدیل به ضایعات نان شده و سالانه برای ۸ میلیون تن آرد یارانه ای حدود ۱۰۰۰ میلیارد تومان یارانه پرداخت می شود. در این مسیر ناکارآمد، بازده نیروگاه های برق کشور تنها ۳۸ درصد و هزینه برق نیروگاه ها بین ۳۰ تا ۴۰ درصد برآورد شده با این وجود دولت سالانه ۴ هزار میلیارد تومان یارانه برق پرداخت می کند. اما فقط برق نیست که اتلاف می شود چرا که حدود ۳۰ درصد آب شرب در مصارف خانگی و حدود ۶۰ درصد یارانه های سوخت در بنگاه های تولیدی هدر می رود. میانگین عمر ناوگان حمل و نقل جاده ای هم حدود ۱۹ سال است. بنابراین کامیون های فرسوده حدود دو برابر بیش از کامیون های صفر کیلومتر و جدید گازوییل مصرف می کنند. بنابراین متوسط مصرف گازوییل در هر ۱۰۰ کیلومتر برای کامیون های

فرسوده حدود ۷۰ لیتر است .

تعدد واحدهای صنفی در سطح خرده فروشی ، کوچک بودن اندازه بنگاه ها و سازمان یافته نبودن عوامل توزیع ، بالابودن هزینه های نظام توزیع ، عدم وجود آمار و اطلاعات دقیق و تفصیلی در زمینه سهم و عملکرد زیربخش های صنعت و بازرگانی (شناسنامه کالایی) ، انحصارات دولتی ، عدم توجه اصولی به رویکردهای اصل ۴۴ قانون اساسی ، عدم کشف واقعی قیمت کالا و خدمات در کشور ، عدم وجود بازار رقابتی برای بیشتر کالاها ، فرسودگی فناوری تولید و تحمیل هزینه های تولید به مصرف کنندگان نیز از جمله عوامل تاثیر گذار در اتلاف منابع به شمار می آیند .

به این مسائل باید فرسودگی ناوگان حمل و نقل، پایین بودن سطح دانش در شبکه های توزیعی و صنوف تولیدی، وجود زمینه های مستعد گسترش تجارت غیررسمی و شیوع قاچاق ، ضعف در اجرای احکام صادره ، عدم توفیق در حرکت رو به جلو توسعه فناوری اطلاعات و تجارت الکترونیک ، ضعف بازرگاری در بازراندگی مجازات ها ، ضعف نظارت کافی و ضرورت تقویت نهادهای مدنی ، ضعف وجود شبکه تعریف شده و وجود توزیع کالاهای غیر مجاز ، ضعف ایجاد پیوند مناسب بین بنگاه های کوچک و توسعه شبکه ها ، ضعف توجه به آگاه سازی مصرف کنندگان از حقوق قانونی خود ، ناهمسانی نظام کدینگ کالایی بین مبادی ورودی و شبکه توزیع داخلی ، عدم برخورداری از تشکل های غیردولتی حمایت از حقوق مصرف کننده و عدم برخورداری از نهاد مدون تنظیم بازار را نیز افزود.

۲-۵ چالشی به نام انرژی در سرمایه گذاری

در فضای غیرهدفمند در حوزه سرمایه گذاری اتفاقاتی رخ می داد که در نوع خود بی نظیر و متفاوت بود به عنوان مثال اگر یک واحد پتروشیمی به شرکت خارجی واگذار می شد تا که تولید محصولی خاص را به کشورش ارسال کند. اما دولت حاضر به فروش ارزان مواد اولیه نیست و در نتیجه سرمایه گذار خارجی به دلیل آنچه که از آن با نام تبعیض قیمتی نام می برد ، از سرمایه گذاری در ایران خودداری می کند .

اما نکته اینجاست اگر خواسته سرمایه گذار خارجی برآورده می شد ، عملاً انرژی و حامل های انرژی برای تولید صنعتی آنها ارزان تمام می شد به این معنا که تمام تلاش ها برای آباد کردن کشورهای دیگر صورت می گرفت ، بنابراین برای سرمایه گذار مبهم است . نرخى که بر مبنای آن مواد اولیه برای او محاسبه می شود، چه میزان است ؟ به همین دلیل در سرمایه گذاری ممکن است این پرسش مطرح شود. بنابراین در فضای تخصیص حامل های انرژی چالشی به نام استفاده انرژی در سرمایه گذاری وجود داشت ، انرژی برای خودمان ارزان محاسبه می شد. اما برای تولید کننده ای که در داخل کشور تولید می کند و به خارجی ها بفروشد و یا برای آنها کار می کند چه شیوه ای را باید در پیش گرفت ؟

موضوع دیگری که در این راستا نمی توان نادیده گرفت آن است که آیا ۱۰۰ هزار میلیارد تومان یارانه ای که دولت هر سال هزینه می کند. فقط متعلق به نسل کنونی است یا اینکه نسل های بعدی هم در آن سهمی دارند اگر بخواهیم برای نسل های بعدی حفظ کنیم قاعدا تا آنها از ما انتظار دارند که این میزان صرف سرمایه گذاری بیشتر شود. این در شرایطی است که با نرخ بیکاری یک تا دو رقمی در برخی استان ها مواجه هستیم ، بنابراین باید سرمایه گذاری بیشتری انجام شود . نیاز امروز می گوید یارانه ها را باید تبدیل به سرمایه گذاری کرد و از سویی هم نیاز نسل فردا این انتظار را ایجاد می کند که یارانه ها را نباید هدر داد . دیگر اینکه سرمایه گذار خارجی خواهان حضور در یک اقتصاد شفاف است و اینکه هزینه های تولید او چگونه محاسبه می شود، مجموع این عوامل بیانگر آن است که مسیر کنونی و قبل از هدفمندی یارانه ها نمی تواند شکوفایی اقتصادی کشور را تضمین کند .

۳-۵ اخلال در الگوی صحیح مصرف

ارتقای عدالت اجتماعی، تخصیص بهینه منابع، تثبیت قیمت و بهبود توزیع درآمد از اهداف اصلی و فلسفه وجودی پرداخت یارانه در تمامی کشورهای جهان است. ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. مشکل این است که سهم عمده ای از یارانه های دولت در اقتصاد ایران به حامل های انرژی اختصاص می یابد .

درحقیقت باید گفت نظام فعلی پرداخت یارانه ها الگوی صحیح مصرف ، تولید و سرمایه گذاری را مختل کرده . اگر انرژی هدفمند بود و هزینه مابقی آن پرداخت می شد . شاید نیازی به سرمایه گذاری در نوع خاصی از صنعت نبود و به صنعت دیگری توجه می شد به این معنا که به واسطه یارانه ها و انرژی ارزان برخی تولیدات به صرفه است . هدفمندی نگاه ها را دقیق می کند که بر روی چه نوع تولیداتی سرمایه گذاری شود، ۲۹ درصد تولید ناخالص داخلی را یارانه ها تشکیل می دهند که ۲۶ درصد از این میزان یارانه انرژی است. یعنی تولید ناخالص داخلی بالا است بخشی از آن مربوط به شدت مصرف انرژی است . شدت مصرف انرژی در ایران ۱۷ برابر ژاپن ، ۸ برابر قاره اروپا و ۲ برابر چین است . علاوه بر این بیش از ۳۷ درصد مصرف بنزین و گازوئیل خاورمیانه به ایران اختصاص دارد . سرانه مصرف برق خانگی کشور ۳ برابر استاندارد جهانی و سرانه مصرف گاز خانگی چهار برابر مصرف جهانی است . میزان بنزین مصرفی و تامین بخشی از آن با واردات ، وجود بیش از ۲ میلیون خودرو در کشور در نهایت منجر به آن می شود که بیش از ۵۰ درصد بنزین که بخشی از آن تولید داخلی و بخش دیگر وارداتی است به مصرف این گونه خودروها می رسد . در این میان هشدارها را هم باید جدی گرفت چرا که با توجه به رشد ۱٫۵ درصدی مصرف گاز طبیعی کشور تا سه سال آینده قادر به تامین گاز مصرفی نیست .

مصرف انرژی ایران معادل کشوری با جمعیت ۷۵۰ میلیون نفر است و از طرفی سرانه مصرف برق

خانگی کشور سه برابر جهانی است ، سرانه مصرف گاز خانگی چهار برابر متوسط جهانی است با روند فعلی مصرف تا سال ۱۴۰۴ - سال سند نهایی چشم انداز - که قرار است کشور به رتبه نخست در منطقه دست یابد . تولید داخلی نفت ، گاز کشور جوابگوی مصرف نیست و ایران ناچار به واردات نفت خام و گاز است .

آمارهای مصرف انرژی در ایران هشدارهایی است که کارشناسان اقتصادی داده اند یا باید نسبت به این هشدارها بی تفاوت بود و گفت این مسیر ادامه می یابد یا به عنوان جامعه ی آگاه، فرهیخته که قصد دارد تصمیمات درستی بگیرد در یک محل باید توقف کرد، جهت ریل را تغییر داد و در مسیر جدید حرکت کرد . این همان باید و نیازی است که کارشناسان از آن سخن می گویند.

از سویی با توجه به نوع و ماهیت یارانه حامل های انرژی - محدودیتی در میزان مصرف این قبیل حامل ها وجود نداشته و هر فرد متناسب با میزان مصرف خود از یارانه های آن بهره مند می شود .

بدین ترتیب تعجب آور نیست که بهره مندان اصلی یارانه حامل های انرژی گروه های بالای درآمدی باشند به گونه ای که براساس آمار منتشره توسط مرکز آمار و بانک مرکزی ، در ایران سالانه بیش از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان یارانه به صورت غیرهدفمند در جامعه توزیع می شود که ۷۰ درصد آن فقط به ۳۰ درصد از افراد جامعه یعنی طبقه از مرفه می رسد و به عبارتی سهم دو دهک بالای درآمدی از این یارانه به طور متوسط بیش از هفت برابر سهم دو دهک پایین درآمدی است . باید توجه داشت که ۲۹ درصد تولید ناخالص داخلی را یارانه ها تشکیل می دهند که ۲۶ درصد آن هم تعلق به انرژی دارد .

درواقع نظام فعلی پرداخت یارانه ها الگوی مصرف ، تولید و سرمایه گذاری را مختل کرده و بخش عمده یارانه ها به جای تولید به مصرف می رسد . براساس مطالعات صورت گرفته از سوی سازمان حمایت مصرف کنندگان در حال حاضر دهک دهم شهری ۲۲ برابر بنزین ، ۳۵ برابر گازوئیل ، ۱۴ برابر برق و سه برابر گاز بیشتر نسبت به دهک نخست شهری مصرف می کند . در همین حال دهک دهم روستایی نیز ۴۹ برابر بنزین ، ۲۵ برابر گازوئیل ، پنج برابر برق و پنج برابر گاز بیشتر نسبت به دهک نخست روستایی مصرف می کنند .

نمی توان نسبت به این هشدارها بی تفاوت بود باید به عنوان جامعه ی آگاه ، فرهیخته و در مسیر جدید حرکت کرد . این همان باید و نیازی است که کارشناسان از آن سخن می گویند .

۶ پیامدهای پرداخت یارانه در ایران به شکل کنونی

پرداخت یارانه در ایران به شکل کنونی پیامدهای متعدد منفی دارد که نیازمند بازنگری است. به طور خلاصه مشکلات نظام توزیع یارانه فعلی به شرح زیر می باشد.

- قیمت پایین ارایه کالاهای یارانه ای. در صورت محدود بودن سرمایه گذاری و افزایش تولید کالاهای یارانه ای در کشور، ارایه یارانه افزایش تولید و اشتغال را به همراه نخواهد داشت.
- کیفیت پایین کالاهای یارانه ای در واردات و تولید داخل. با توجه به ثبات نسبی نرخ ارز و میزان تورم بالا در سال های اخیر، واردات این گونه کالاها همواره به قیمت کمتری نسبت به تولید داخل میسر می شود، مگر آن که قیمت خرید دولت همراه با افزایش تورم، افزایش یابد که این امر نیز موجب افزایش هزینه خرید کالاهای یارانه ای از محل تولید داخل می شود.
- پرداخت همگانی و کاهش اثربخشی یارانه ها ناشی از برخورداری گروه های مختلف درآمدی. یکی از مشکلات مهم نظام فعلی پرداخت یارانه، رابطه مستقیم بهره مندی از یارانه ها با میزان مصرف است. لذا علیرغم آنکه سالانه بخش قابل توجهی از بودجه سالانه دولت به یارانه ها اختصاص می یابد، در بسیاری از موارد گروه های مستحق را هدف قرار نداده و اقبشار مرفه به دلیل مصرف بیشتر، بهره بیشتری از یارانه ها می برند.
- تشدید مصرف بی رویه کالاهای یارانه ای. قیمت پایین کالاهای یارانه ای در سالیان گذشته منجر به پیدایش الگوهای مصرف غیرعقلایی در مورد کالاهای اساسی و حامل های انرژی شده است.
- قاچاق کالاهای یارانه ای. ارزان بودن قیمت برخی از کالاهای یارانه ای نظیر فرآورده های نفتی و دارو منجر به تشدید قاچاق این کالاها به خارج از کشور گردیده است، به عبارتی دیگر یارانه های پرداختی به مصرف-کنندگان خارجی نیز تعلق گرفته است. نکته جالب توجه آنکه دولت در واکنش به تقاضای فزاینده بنزین در جامعه، یارانه قابل ملاحظه ای برای واردات فرآورده پرداخت می کند، این در حالی است که بخشی از بنزین وارداتی به دلیل ارزان بودن به کشورهای همجوار قاچاق می شود. این امر در مورد گندم و آرد نیز صادق است؛
- سطح پایین بهره وری، با توجه به پایین بودن سطح بهره وری، دولت باید خود عهده دار حمایت از مصرف-کنندگان شود، به عبارتی دیگر هزینه بهره وری پایین صنایع و واحدهای تولیدی بر دولت تحمیل می شود.
- حاکمیت شیوه قیمت گذاری حاشیه سود (در این شیوه، سطح قیمت تمام شده به صورت درصدی مازاد بر هزینه تمام شده تعیین می شود که در عین آن که بهره وری رادر سطح پایین نگاه می دارد موجبات افزایش قیمت مصرف کننده و لزوم حمایت های دولتی در پرداخت یارانه را نیز پدید می آورد.
- فقدان پایگاه اطلاعاتی برای شناسایی گروه های هدف. یکی از مشکلات موجود در تمامی

بخش های اقتصاد ایران به طور عام و در شناسایی گروه هدف به طور خاص، فقدان آمار و اطلاعات این گروه ها، میزان درآمد و سهم بری دقیق آنها از یارانه ها است که کارایی پرداخت یارانه را با مشکل مواجه می کند.

• حجم بالای ضایعات به ویژه گندم، آرد و نان. به دلیل ناکارآمدی سیستم تولید و توزیع گندم، آرد و نان ۳۲/۶ درصد از کل گندم در فرآیند تولید نان ضایع می شود. ضایعات تولید گندم در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به ترتیب معادل ۱/۶ درصد و ۵/۳ درصد است و این میزان در ایران حدود ۸ درصد می باشد.

• نظام توزیع ناکارآمد. این مساله مانع از ایجاد زمینه مناسب برای برخورداری مکفی مصرف کنندگان از برخی کالاهای اساسی شده است. در بسیاری از موارد، به رغم مازاد تولید در کشور، توزیع نامتوازن آن موجبات افزایش قیمت ها را فراهم آورده است.

• پرداخت عام و غیرهدفمند یارانه ها. این امر به نوبه خود دارای ۴ نقطه ضعف اساسی به شرح زیر می باشد:

۱. بالا بودن میزان هزینه سیستم در مقایسه با منافع تعلق گرفته به فقرا (گروه های هدف).
۲. هدفمند نبودن آن برای فقرا. بدین معنا که به لحاظ مطلق، خانوارهای پردرآمد بیشترین منفعت را از یارانه-های پرداختی کسب خواهند کرد.
۳. خروج سهم قابل ملاحظه ای از منافع یارانه ها از طریق سیستم توزیع (وجود فساد).
۴. محرومیت طیف وسیعی از خانوارهای فقیر (به ویژه در مناطق روستایی) از یارانه ها (به خصوص یارانه انرژی).

موارد عنوان شده بیانگر این واقعیت است که پرداخت یارانه به شکل کنونی با هدف آن مبنی بر بازتوزیع درآمد به نفع فقرا منافات داشته و بنوبه خود موجبات گسترش فاصله و شکاف درآمدی میان طبقات و گروه های مختلف جامعه را فراهم می آورد. بنابراین، با اجرای قانون هدفمندی یارانه ها و توزیع منابع حاصل از آن میان گروه های مختلف جامعه (بویژه نیازمندان) امکان کاهش شکاف طبقاتی فراهم می آید. چراکه در این صورت توزیع مصرف میان گروه های کم درآمد که تا پیش از این از یارانه حامل های انرژی به میزان اندکی بهره مند می شدند، به نسبت گروه های بالای درآمدی متوازن خواهد شد. دولت در نظر دارد با اجرای این قانون مبالغ زیادی را که به نحو غیرهدفمند در اختیار اغنیا و گروه های بالای درآمدی قرار می گرفته را خارج و آن را وارد جریان تولید و ایجاد اشتغال نماید. این امر به طور غیرمستقیم افزایش درآمد تمامی گروه های جامعه را به همراه دارد. البته بخشی از این مبالغ نیز برای افزایش توان خرید آحاد جامعه به طور مستقیم در اختیار آنها قرار می گیرد.

۶-۱ چرا هدفمندی

هدفمندی یارانه‌ها از جمله قوانینی به شمار می‌آید که همه‌ی اقتصاد دانان کشور بر اجرای آن تاکید دارند و یا به بیانی دیگر هیچ کس درباره‌ی ضرورت اجرای آن تردید ندارد.

با مروری به شرایط قبل از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها به این نتیجه می‌رسیم که اگر قرار بود اقتصاد ایران بر مبنای شرایط کنونی حرکت می‌کرد و در این مسیر جلو می‌رفت چه اتفاقی به لحاظ آمار و ارقام برای اقتصاد کشور رخ می‌داد و آیا حفظ نرخ رشد اقتصادی با اعداد یک رقمی بالا و یا اعداد دورقمی امکان‌پذیر بود؟ کارشناسان معتقدند که سالانه بیش از یکصد هزار میلیارد تومان به عنوان یارانه حامل‌های انرژی در چرخه اقتصاد کشور جاری است. یعنی سالانه بیش از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان اعتبار به همه بدنه‌ی اقتصاد از جمله مردم و در قسمت عمده آن تولیدکنندگان و سایر بخش‌های اقتصادی تزریق می‌شود. اگر در ذهن بیاوریم که این میزان پول چه کمک بزرگی به جامعه، اقتصاد، تولید، صنعت و تجارت می‌کند انتظار آن است با شرایطی مواجه شویم که به عنوان مثال تولیدات قادر به مقاومت در برابر واردات باشند، بازار ثبات لازم را داشته باشد و بازار کشورهای دیگر را درنوردد اما با وجود اعتبارات این اتفاق نمی‌افتد، صادرات غیرنفتی که با زحمات بسیار صادرکنندگان این روزها حدود ۲۵ میلیارد دلار در مقابل ۵۰ تا ۶۰ میلیارد دلار واردات است یعنی حالت یک به دو پیدا کرده (قبلاً این میزان یک به چهار بود) هنوز به اهداف خود نرسیده، تولید و صنعت بدرستی نتوانسته‌اند از همه یارانه‌ها استفاده کنند، از سویی صنعت ناراضی است، مردم احساس می‌کنند بابت کالای خریداری شده پول کامل پرداخت می‌کنند اما خدمات کامل دریافت نمی‌کنند. در حوزه بازرگانی نیز به همین نحو است. در مسیر تجارت شبکه‌های توزیع، حمل و نقل و غیره اعلام می‌کنند که بیش از این نمی‌توانند قیمت‌ها را کاهش دهند علی‌رغم یارانه‌های دریافتی پول هر خدمت را باید از مردم دریافت کنند و مصرف‌کنندگان نیز از سویی گلایه مند هستند که چرا کالا و خدمات گران است.

۶-۲ موافقان و مخالفان قانون

بدون شک هدفمند کردن یارانه‌ها به همراه موافقان بی‌شمار منتقدان اندکی نیز دارد. در این زمینه یکی از موضوعات مورد نظر مخالفین پرداخت یارانه به شکل فعلی، هدفمند نبودن پرداخت یارانه‌ها و افزایش مخارج کشور می‌باشد. در مقابل موافقین پرداخت یارانه‌ها اعتقاد دارند کالاهای مشمول پرداخت یارانه به عنوان اقلام اساسی و مورد نیاز در سبد مصرفی خانوار محسوب می‌شوند و مصرف بسیاری از این کالاها در خانوارهای کم‌درآمد کمتر از مقادیر استاندارد است. هدفمند نبودن تخصیص یارانه‌ها، بیشتر در مورد حامل‌های انرژی قابل مشاهده است که در این مورد وجود یارانه‌ها اثرات مثبت بیشتری از فقدان آن دارد.

در مقابل افزایش مخارج دولت در نتیجه اعطای یارانه ها موافقین پرداخت یارانه اعتقاد دارند قطع یارانه ها تورم را افزایش می دهد که خود موجب افزایش بیشتر مخارج دولت به عنوان بزرگترین مصرف کننده در کشور خواهد شد. برنامه تحول در نظام پرداخت یارانه ها مهم ترین و چالش برانگیزترین بخش از طرح تحول اقتصادی بوده که بیش از سایر حوزه ها مورد توجه محافل کارشناسی و سیاستگذاری کشور قرار گرفته است.

۳-۶ تاثیر کم اطلاعی در اجرا

اگر درخصوص دلایل هدفمند سازی یارانه ها کمتر با مردم گفت و گو شود به طور قطع در صورت بروز کوچکترین مشکل در فضای هدفمندی با خود می گوئیم. کاش در این مسیر قرار نمی گرفتیم. باید این موضوع تبیین شود ادامه مسیری که به صورت جاری در این سال ها وجود داشت. برای آینده اقتصاد کشور مشکل ایجاد می کرد. هیچ گاه به آرمان ها، تعالی و اول شدن در منطقه نمی رسیدیم و امکان تحقق اهداف سند چشم انداز نیز فراهم نمی شد و در برخی از حوزه ها حتی دچار مشکل عدیده می شدیم.

یک مثال روند افزایشی یارانه ها در سال های اخیر را نشان می دهد. چند سال پیش برای رساندن نان به دست مردم دولت ۵۰۰ میلیارد تومان یارانه پرداخت می کرد. اما در زمان حاضر این رقم به چهار هزار میلیارد تومان رسیده، یعنی ۸ برابر، یارانه ها شدت دارد و به مرور یارانه های مورد نیاز بیشتر می شود پس اگر قرار بود این مسیر ادامه دهیم بتدریج مجموع اعتبارات صرف پرداخت یارانه ها می شد آنوقت آبادانی شهرها و روستاها را چگونه انجام می دادیم وضعیت عملیات عمران و بازسازی چه می شد، عملیات احداث پل ها، جاده ها و سایر فعالیت های توسعه ای به کجا می انجامید. اینها هزینه ها و نیازهای متفاوت غیریارانه ای است که باید در بودجه در نظر گرفته شود.

در مورد نان اگر روند به همین وضعیت ادامه یابد، در تولید و مصرف مشکل ایجاد می کرد و از سویی در اخلاق فرهنگی جامعه که نان مقدس و محترم بود انحراف ایجاد می شد. اینکه نان را برای مصرف دام تولید کنیم نوعی بی احترامی به اعتقادات خودمان است، وجود یارانه ای که بدرستی مورد استفاده قرار نرفته، همه برنامه ها را مختل می کند حال هدف این طرح که در زمان حاضر به قانون تبدیل شده این است که یارانه ها را در جای خودش و بدرستی استفاده شود.

۷ آثار مثبت اجرای قانون

۷-۱ جهت دهی به یارانه ها

اجرای قانون هدفمند سازی یارانه ها حذف یارانه ها نیست بلکه جهت دهی به یارانه ها است. پول ها در اقتصاد کشور جاری می شود اما شکل جاری شدن آن متفاوت است نکته ای که ذکر آن ضروری است اینکه تعدادی از کشورها در جهان این طرح ها را پیاده کردند در بسیاری از کشورها نوعی از یارانه توزیع می شد، سپس اقتصاد دانان دریافتند که این مسیر توزیع به نفع کشورشان نیست و آن را تغییر دادند. اگر هر فرد دلسوز ملت ایران باشد باید مردم را به سمت همراهی با قانون ترغیب کند و مردم را به اینکه باید قطار اقتصاد کشور در این مسیر جدید قرار گیرد، آگاه کند. اگر موضوعی جز این توسط برخی رسانه های خارجی مطرح می شود یعنی اینکه آنها دلسوز مردم نیستند، هدفمندی را در کشور خودشان پیاده کردند اما تا ما می خواهیم به این سمت حرکت کنیم به مردم این گونه القا می شود که مراقب باشید برخی مسائل پیش می آید و تلاش می کنند تا آنها را نگران کنند.

بهترین نکته ای که وجود دارد تجربه کشورها است که باید مورد توجه قرار گیرد و اعتماد به متخصصین کشور، در برنامه های پنج ساله کشور هم در برنامه سوم و چهارم کاملا تصریح شده که باید هدفمند شدن یارانه ها پیاده شود. کارشناسان مجرب در سال های قبل هم به طور مرتب روی این موضوع که این شکل حرکت اقتصاد به نفع مردم نیست هم نظر بودند. بنابراین تصمیمی نیست که فقط دولت کنونی برای آن گرفته باشد، متخصصین و اقتصاددانان را همراه خود نداشته باشد یا اینکه مجلس در کنار او نبوده و مردم هم بی اطلاع باشند. خوشبختانه در شرایطی قرار گرفتیم که زمان مباحثات و بررسی های کارشناسی در دولت طولانی شده تا همه ی ابعاد کار در نظر گرفته شود و این طولانی شدن زمان برکتی داشت که همه ی مردم و متخصصین و درگیر جزییات طرح شدند که در نهایت تبدیل به یک قانون شد که آیا همه ی اجزای کار دیده شده یا خیر و این موضوع به دولت و مردم کمک می کند تا با قانون و آیین نامه های کاملی مواجه شوند.

۷-۲ رفع بیکاری، سرمایه گذاری برای آینده

مهمترین اثر اجرای قانون هدفمند سازی بر جامعه، شفاف شدن تصمیمات اقتصادی کشور است به عنوان مثال در شرایطی که سالانه بیش از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان یارانه ها هزینه می شود اما در کنار آن مشاهده می کنیم که نرخ بیکاری کشوری یک رقمی یا دورقمی است و اگر فرض کنیم برای ایجاد یک شغل متوسط یا ساده ۱۰ میلیون تومان وام باید برای هر فرد متقاضی اختصاص یابد. حال اگر ۱۰۰ هزار میلیارد تومان را تقسیم بر ۱۰ میلیون کنیم بعد درمی یابیم که فقط در یک سال این یارانه ها چقدر شغل ایجاد می کند و آیا اینکه بیکاری، آسیب های اجتماعی و سایر مشکلاتی که این روزها با آن مواجه هستیم، شکل می گیرد یا نه از بین می رود؟ امکان سرمایه گذاری برای آینده به مراتب مهمتر

از این است که تصور کنیم با هدفمند سازی آیا می توان نان بیشتری را بر سر سفر خانواده برد ؟ این موضوع تغییر چندانی پیدا نمی کند خیلی محدود است اما از آنجایی که به صورت واضح تغییرات زیادی را شاهد خواهیم بود. قدرت حرکت های بزرگ اقتصادی برای دولت و بخش خصوصی و آینده جامعه فراهم می شود .

با اجرای قانون هدفمندسازی یارانه ها چون انرژی ها با احتیاط مصرف می شود بنابراین این وضعیت یک نوع صرفه جویی برای آینده ایجاد می کند. بنابراین موضوع بی نهایت روی زندگی مردم اثر می گذارد چرا که پس از گذشت این پنج سال یکی از طرح ها این است که در آمد های ناشی از اجرای قانون در تامين اجتماعی مردم صرف کنیم یعنی اینکه اگر خانواده ای به هر دلیل با درآمد پایین روبرو شد و نتوانست زندگی خود را اداره کند دولت مسئول خرج آنها می شود تا دوباره به حالت قبل خود بازگردند . آن موقع یارانه ها هدفمند مصرف می شود. خانواده ای که دچار مشکل شده باید کمک دریافت کند. در این شرایط پول درست در جای خود قرار می گیرد .

یا اینکه در برخی استان ها ممکن است سرمایه گذاری توسط بخش خصوصی صرفه نداشته باشد حاضر به سرمایه گذاری در آن منطقه نیست در این موقع دولت وارد عمل می شود ، احساس می کند نوعی یارانه را باید مصرف آن منطقه کند به عنوان مثال چند سال مالیات نمی گیرد یا تسهیلات ارزان قیمت می دهد تا در استان سرمایه گذاری کند و یا اینکه نرخ هزینه های بیمه را کاهش می دهد. استان های مرزی می توانند با استفاده از این موهبت ، منطقه خود را به محلی برای سرمایه گذاری تبدیل کنند اینها ابعادی از اجرای قانون هدفمند سازی بشمار می آید که کمتر درباره آنها گفت و گو می شود.

۸ مدیریت یارانه های نقدی

با عملیاتی شدن قانون هدفمندی یارانه ها و اصلاح قیمت حامل های انرژی به طور طبیعی نرخ برخی اقلام تغییر می یابد و دولت نیز همزمان یارانه ها را به صورت نقدی به حساب همگان واریز می کند در چنین شرایطی مردم باید با مدیریت هزینه ها وضعیت درآمدی خود را کنترل کنند . با اجرای قانون به طور قطع وضعیت اقتصادی بهبود یافته و همگان شرایط بهتری را تجربه خواهند کرد . مردم مصرف متعارف دارند که می تواند تداوم داشته باشد و در مورد مصرف انرژی و سایر کالاها نیز لازم است مصارف غیر متعارف مدیریت شود. به نظر می رسد بهترین رویه مردم در زمان هزینه کرد یارانه نقدی، خرید مایحتاج روزانه و همیشگی توسط آنها باشد. باید بنحوی مصرف کالاها و حامل های انرژی را مدیریت کرد که با آزادسازی قیمت حامل های انرژی به راحتی امکان پرداخت قبض ها نیز فراهم شود.

خانواده ها کاملا آگاه هستند با اولین و دومین قبض هزینه نحوه هزینه یارانه های نقدی خود را تنظیم می کنند اینکه چگونه پس انداز و صرفه جویی داشته باشند این به بعد خانواده کاملا قابل حل است و برخی

از خانواده‌ها که درآمد پایینی دارند به نظر می‌رسد منبع درآمندی خوبی خواهند داشت. آنها می‌دانند هر ماه مبلغی از سوی دولت به حسابشان واریز می‌شود دغدغه و نگرانی ندارند و درآمدهای جاری آنها نیز وجود دارد.

۹ تنظیم بازار

۹-۱ شش ضلعی

تجربه‌ای در وزارت بازرگانی وجود دارد که مربوط به ایام تنظیم بازار در شب عید یا ماه رمضان است. کاملاً به تجربه مشخص شد که نحوه‌ی تنظیم بازار در ایام خاص نمی‌توانست در این شرایط موفق باشد مگر اینکه نوعی هماهنگی و یکپارچگی در ارکان دستگاه‌ها شکل گیرد که از آن به عنوان ضلع ششم تنظیم بازار نام برده می‌شود.

وزارت بازرگانی به عنوان یک ضلع آن کالایی را با کمک بخش خصوصی ذخیره می‌کند و وقتی لازم شد توزیع می‌کند اما در کنار وزارت بازرگانی چهار ضلع دیگر هماهنگ با این وزارتخانه کار می‌کنند، ضلع دوم، وزارت دادگستری و سازمان تعزیرات حکومتی است که با همکاری سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان بازرسی و نظارت را بخوبی مدیریت می‌کنند در ضلع سوم اصناف و فعالان اقتصادی قرار می‌گیرند که قاعده‌هایی را می‌پذیرند که به عنوان مثال نمایشگاهی برگزار و در آن کالای خود را عرضه می‌کنند به سود کم قانع باشند سود بیشتر را از طریق فروش بیشتر بدست آورند نه از طریق حاشیه سود بیشتر.

ضلع چهارم رسانه‌ها هستند به اندازه‌ای که اطلاع‌رسانی درست و بموقع و شفاف‌کننده ذهن مردم می‌تواند کمک‌کننده باشد شاید سه ضلع چندان اثرگذار نباشند اینکه بدانیم کی باید خرید کنیم؟ چه بخریم؟ در مورد خریدمان به چه محلی مراجعه کنیم و موقع خرید مناسب چه زمانی است؟ و دیگر اینکه ضلع پنجم مردم هستند، هر کدام از اضلاع را پایین‌تر بیاییم بر درجه اهمیت آن افزوده می‌شود از وزارت بازرگانی که کمترین اهمیت را در این فرایند دارد رسیدیم به مردم با بیشترین اهمیت. یعنی رفتار منطقی مصرف‌کننده است که مانع از انجام نقشه برخی در بازار می‌شود. اجازه‌ی اجحاف به او نمی‌دهد. در این صورت دیگر شاهد بروز شایعاتی مبنی بر اینکه کالایی به اندازه کافی نیست نخواهیم بود. بنابراین مردم مهم‌ترین نقش را برعهده دارند که بسیار حائز اهمیت است. یا اگر خبری موثق نیست آن را برای دیگری نقل نکنند. رفتار قاطبه به عنوان مصرف‌کننده بسیار اثرگذار است زیرا در صورت عملکرد درست دیگر نیازی به توزیع موجودی‌های جدید در بازار نیست.

ضلع ششم تنظیم بازار به نام هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی بسیار مهم است در حالی که وزارت بازرگانی در تنظیم بازار ایام عید نقش مهمی را ایفا می‌کند اما در هدفمندی سازی همه‌ی وزارتخانه‌ها مسئولیت‌هایی را عهده‌دارند و دیگر یک وزارتخانه تنها مسئول نیست به عنوان مثال در جریان اجرای قانون هدفمندی وزارت رفاه و تامین اجتماعی یارانه‌های نقدی را پرداخت می‌کند، وزارت نفت

قیمت حامل های انرژی را عهده دار است و موضوع واقعی سازی نرخ برق بر عهده وزارت نیرو است سایر وزارتخانه ها نیز هر کدام وظایفی را دارند، اگر هماهنگی بین دستگاهی کاملاً رعایت شود و آنها با هم کار کنند و به مردم به عنوان مهمترین ذینفعان اطلاع رسانی درستی شود آنها هم رفتار عادی خود را ادامه می دهند، افزایش قیمت برق و یا بنزین در حساب خانوارها محاسبه می شود در صورتی که تعادلی بین مبالغ در حساب و بالارفتن قیمت قبض ها باشد، راحت می توان در مسیر ادامه داد با صرفه جویی در مصرف پس انداز داشت اما اگر بی مهابا به گمان اینکه مبلغی در حساب ها است. مصرف دو برابر و سه برابر شود به طور حتم در پایان ماه درآمدها کفاف هزینه ها را نمی دهد.

۹-۲ طبقه بندی چهارگانه کالاها

با توجه به اولویت های نظارتی فهرست کالاها و خدمات موجود در بازار در قالب چهار گروه تعریف می گردد.

گروه اول: کالاها و خدماتی که براساس سیاست های اقتصادی دولت و حساسیت کالاها خدمات در سبد خانوار دارای اولویت هستند و در واقع گروه اول نظارتی تمام دو گروه الف و ب کالاهای ذخیره سازی و بسیار حساس ۲۲ قلم را در بر دارد و اعم از آن است به دلیل اهمیت این کالاها و ماهیت حوزه نظارتی که نیاز به چایش مستمر و عمیق تر است. در گروه اول (الف) که از آن با نام کالاهای بسیار حساس نام برده می شود، ۱۳ قلم کالای اساسی همچون برنج، روغن نباتی قندوشکر، گوشت قرمز، مرغ، پنیر کره، ماکارونی، حبوبات و غیره است که ذخیره شده و گروه دوم ۹ قلم کالا است که از آن با نام حساس (ب) نام می بریم، مجموع این دو گروه ۲۲ قلم کالا را در بر می گیرد.

گفته می شود گروه کالاهای بسیار حساس، ۳۵ درصد هزینه خوراک خانواده را تشکیل می دهند به این معنا که از این طریق ۳۵ درصد از سبد غذایی یک خانواده کاملاً مراقبت می شود. کالاهای حساس یا همان گروه دوم جزو ذخیره های احتیاطی نیست. اما بازار این اقلام به طور کامل مراقبت و رصد می شود. برای دو گروه حساس و غیر حساس در وزارت بازرگانی سامانه ای طراحی شده و بازار به طور مداوم کنترل می شود. گروه سوم (ج) و چهارم (د) اقلامی هستند که از آنها «دارای اهمیت» و «کم اهمیت» نام برده می شود.

براین اساس هر چه از سمت گروه کالاهای بسیار حساس به سمت حساس و پایین تر حرکت می کنیم درجه اهمیت کالاها کمتر می شود و به همین دلیل نیز برخورد وزارت بازرگانی با این اقلام براساس میزان اهمیت آنها متفاوت خواهد بود.

در مورد کالاهای بسیار حساس که علاوه بر وزارت بازرگانی بخش خصوصی همچون بانکداران نیز ذخیره کرده، قراست آنها هر ۱۵ روز یک بار موجودی های خود را اعلام کنند. این موجودی ها در سامانه هایی در وزارت بازرگانی که با همین هدف راه اندازی شده، با قیمت درج می شود. بازرسی و

نظارت و مراقبت های بسیاری برای کنترل آنها در بازار می شود .

همچنین از بخش خصوصی همچون انجمن ها و تشکل ها نیز خواسته شده تا همکاری های لازم را برای کنترل قیمت ها داشته باشند . مراقبت و نظارت بر کالاهای بازار با توجه به میزان اهمیت اقلام متفاوت است . به دلیل اهمیت برخی و قرار گرفتن آنها در هزینه های سبد خانوار روی آنها کار جدی صورت گرفته و هرچه به سمت کالاهای ردیف سوم و چهارم می آییم اهمیت کالاهای خانواده ها کمتر می شود تا جایی که در مورد کالاهایی خاص با وزارت صنایع یا جهاد کشاورزی گفت و گو می شود تا آنها کنترل لازم را برای تولید و عرضه به موقع در بازار داشته باشند. بنابراین تقریباً هیچ کالایی از لیست وزارت بازرگانی خارج نیست . گاهی اوقات ممکن است در گروه کالاهای حساس و بسیار حساس یا الف و ب تغییرات قیمتی ایجاد شود ، به عنوان مثال چندی پیش ۱۰۶ بنگاه تولیدی بدون هماهنگی تغییر قیمت داشتند که وزارت بازرگانی با تعیین ضرب الاجل ۴۸ ساعته از آنها خواست تا نرخ های خود را به وضعیت قبل بازگردانند.

بخش عمده بنگاه ها قیمت ها را اصلاح کردند اما تعدادی معتقد بودند که مواد اولیه آنها در حوزه پتروشیمی گران شده ، از آنها خواسته شد فعلاً افزایش قیمت نداشته باشند زیرا در شرایطی قرار داریم که هرگونه بالا رفتن نرخ ها اثر منفی در بازار برجای می گذارد . با این وجود پیگیری حلقه های قبلی تولید کننده از جمله محورهای است که مورد توجه قرار می گیرد. مثلاً اگر ماده خام بسته بندی در پتروشیمی گران شده ابتدا علت افزایش قیمت را جویا شدیم که می تواند عوامل متعددی همچون اشتباه در بورس ، مشکلات ناشی از تولید و یا بالا رفتن نرخ تعرفه باشد پس از آن قدم های بعدی برداشته می شود تا تولید کننده تحت فشار نباشد نکته اینجاست که تولید کننده کالای خود را به نظام پخش می دهد اصناف به مردم می دهند و اگر کالا گران شد با تک تک حلقه ها برخورد می کند باید به دقت این موضوع را که مشکل در کدام حلقه است مورد بررسی قرار داد .

ممکن است حلقه پخش بگوید هزینه ی حمل و نقل بالا رفته، باید مسئله ی او را حل کرد یا اینکه حلقه تولید عنوان کند مواد اولیه او گران تمام شده به طور قطع باید مشکل او هم حل شود این موضوع یعنی یک نگاه تخصصی است که هیچ کدام از این حلقه ها تحت فشار قرار نگیرند چرا به این مسئله اهمیت می دهیم علتش این است که این نظام اقتصادی ما است یعنی همان «اچ صفر» است که همه دارند با هم کار می کنند یعنی کالاهای موجود در بازار، ما نمی خواهیم هیچ تولید کننده ، نظام پخش و عرضه کننده که اصناف هستند تحت فشار مضاعف قرار گیرند ، احساس کنند که قانون آنها را دچار مشکل می کند. مصرف کننده نیز به عنوان حلقه آخر مطرح می شود، همه می گویند وزارت بازرگانی مراقب این حلقه ی آخر است که گران نخرد این وزارتخانه به عنوان وکیل مردم با گران فروشان برخورد می کند، سخن درستی است اما برای اینکه کالا با قیمت مناسب به دست مصرف کننده برسد باید از حلقه های قبلی کاملاً مراقبت کرد که به مانند یک فنر تحت فشار قرار نگیرد و به یک باره رها شود ، حلقه های قبلی را

مراقبت می کرد و اگر افزایش قیمت داشته باشند علت ها را رفع می کرد که هر کدام سود معقول خود را بدست آورند.

۳-۹ ذخایر کالای اساسی به میزان کافی

ذخیره اقلام اساسی در آستانه اجرای قانون هدفمندی یارانه ها و موجودی کافی در بازار، مهمترین موضوعی است که به تداوم آرامش در بازار کمک می کند. از زوایه موجودی ها و ذخیره سازی باید گفت در حال حاضر بازار درست کار می کند و مردم در خرید خود از مغازه ها و مراکز فروش هر چه بخواهند، موجود است از مواد خوراکی تا سیمان برای ساخت مسکن. بنابراین خرید از موجودی هایی است که وزارت بازرگانی هیچ نقشی در آنها ندارد، یعنی گروه های اجتماعی، تولید کنندگان، وارد کنندگان و بنکداران دست به دست هم کالا را به مردم می رسانند و اینکه سطحی از موجودی در بازار است، ما از آن با نام «اچ صفر» نام می بریم اما ذخیره احتیاطی نیز داریم که ۱۳ قلم کالای اساسی را دربر گرفته یا همان «اچ یک» که با کمک بخش خصوصی ذخیره شده در شرایط کنونی اصلا از «اچ یک» خبری نیست مردم نیازهای خود را با اقلام در سطح بازار برآورده می کنند، هر کس قصد واردات داشته باشد براساس ضوابط می تواند ثبت سفارش کند یا اگر احساس کرد مصرف بیشتر است به تولید کننده داخلی سفارش می دهد خرید بیشتر، تولید بیشتر را به دنبال دارد. این رفتار طبیعی بازار است که وزارت بازرگانی در آن مداخله نمی کند. هیچ موجودی را بخش نمی کند و بازار با تعادل کار خود را پیش می برد. وقتی یارانه ها هدفمند می شود. نیازی به توزیع ذخیره احتیاطی نیست. بلکه موجودی بازار یا همان «اچ صفر» کار خود را می کند یعنی صبح آن شبی که می گویند اجرای قانون آغاز شد وقتی فردی برای خرید به مغازه می رود، هیچ اتفاق خاصی را شاهد نیست، مغازه همچنان کالا دارد و موجودی اضافی کارخانه هم در انبار است. وارد کننده هم که کار معمول خود را انجام می دهد به تعبیری رفتار اقتصادی فعالان اقتصادی و اصناف ادامه ی روند گذشته آنها است کالا را در بازار به مردم می رسانند حال اگر در این شرایط بشنومیم که کالایی کم شده جای سوال دارد این مسئله کاملا غیر قابل باور است و ممکن است موضوع احتکار مطرح شود و یا اینکه این احتمال وجود دارد که سیستم حمل و نقل به موقع کالا را به مقصد نرسانده و یا یک واحد فروش به موقع سفارش خود را نداده به این معنا که می خواهیم بگوییم رفتار عادی سیستم اقتصادی ما با موجودی کالا سال ها است که کار خود را انجام می دهد.

۱۰ بسته های حمایتی

در راستای اجرای صحیح محورهای مختلف قانون «هدفمندی یارانه ها» و جلوگیری از تبعات منفی ناشی از اجرای آن از مدت ها قبل بسته های حمایتی مختلفی از سوی دستگاه های دولتی به تصویب

رسیده یا در دست بررسی است که از آن جمله می‌توان به بسته سیاستی صنعت و معدن توسط وزارت صنایع و معادن، بسته سیاستی کشاورزی توسط وزارت جهاد کشاورزی، بسته سیاستی حمل و نقل درون شهری و برون شهری توسط وزارت راه، بسته سیاستی پولی توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بسته سیاستی امور اجتماعی توسط وزارت رفاه و تامین اجتماعی، بسته سیاستی بازتوزیع درآمد توسط وزارت رفاه و تامین اجتماعی، بسته سیاستی سلامت و امنیت غذایی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بسته سیاستی تعرفه‌های تکمیلی انرژی توسط وزارت‌خانه‌های نیرو و نفت اشاره کرد.

وزارت بازرگانی قرار است با تدابیری از جمله مداخله حداقلی در بازار، در اولویت قراردادن نظارت بر بازرسی، استفاده حداکثر و بهره‌گیری کامل از توان تشکلیها و نهادهای مدنی و جلوگیری از شکل‌گیری انحصارات زمینه را برای هدفمندی یارانه‌ها آماده سازد. بر این اساس ماموریت دارد تا به ایجاد و تقویت حسگرهای بازار برای جمع‌آوری، تحلیل و انعکاس به موقع اطلاعات از مجاری مختلف تامین (تولید، واردات)، توزیع (شبکه‌های مختلف توزیع) و قیمت (در سطوح تولید و عرضه و مصرف‌کننده نهایی) اقدام کند. همچنین باید به کنترل شدید بازار و برخورد با سوء استفاده‌های احتمالی از شرایط ایجادای اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها بپردازد. چراکه با وجود اثرات مثبت برشمرده از اجرایی شدن هدفمندسازی یارانه‌ها، برخی تصورات عمومی مبنی بر بروز برخی پیامدهای نامطلوب همچون تورم میان افراد شکل گرفته است. در این خصوص، باید گفت که وزارت بازرگانی توجه همه‌جانبه‌ای به پیامدهای احتمالی منفی این طرح مبذول داشته و تمامی تلاش خود را در رفع موارد مربوطه در قانون هدفمندسازی و اقدامات پشتیبان آن به عمل آورده است.

۱-۱۰ بسته مدیریت بازار

به منظور جلوگیری از ایجاد تبعات منفی و نامتعارف در بازار، بسته مدیریت بازار ویژه اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها تنظیم شده است. این بسته در برگیرنده برنامه‌های تنظیم بازار (تامین و توزیع) و کنترل بازار (بازرسی و نظارت) می‌باشد.

۲-۱۰ بسته تامین و پایش بازار

در راستای اطمینان بخشی به مردم در زمینه جلوگیری از هرگونه کمبود در بازار، ممانعت از شوک قیمت کالا و جلوگیری از هرگونه سوءاستفاده احتمالی در نظام توزیع کالایی در زمان اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، وزارت بازرگانی دو هزار میلیارد ریال برای ذخیره‌سازی کالاها پیش‌بینی کرده است و اقدامات اجرایی لازم را نیز ترتیب داده است. در این خصوص، این وزارتخانه اقدام به ذخیره‌سازی کالاها در سه گروه اصلی کالاهای اساسی، مواد بهداشتی و سایر کالاها کرده است. در

- گروه کالاهای اساسی، مشخصاً برای ۱۳ قلم کالا (تشکیل دهنده حدود ۳۵ درصد کل هزینه خوراکی خانوار و ۱۲,۹۶ درصد سبد هزینه‌های خانوار) مابشران خرید تعیین و خرید کالاهای مورد نظر به دو صورت متمرکز و غیرمتمرکز در حالت انجام می‌باشد. برخی از اقدامات اجرایی در این زمینه عبارتند از:
- (الف) ذخیره سازی احتیاطی ۱۳ قلم کالاهای اساسی و ضروری در سبد هزینه خوراکی خانوار شامل (گوشت قرمز، تخم مرغ، گوشت مرغ، پودر شونیده، پنیر، کره، برنج، عدس، لوبیا، نخود، ماکارونی، روغن نباتی، قند و شکر) بالغ بر ۱/۱ میلیون تن با هدف مقابله با افزایش قیمت‌ها در زمان اجرای قانون هدفمند سازی یارانه‌ها.
- (ب) ذخیره سازی راهبردی (استراتژیک) ۵ قلم کالاهای اساسی معیشتی مردم شامل (برنج، روغن خام، شکر خام، گوشت قرمز، گوشت مرغ) و ۳ قلم نهاده‌های مهم شامل (جو، ذرت، کنجاله سویا) جمعاً بالغ بر ۲ میلیون تن با هدف مقابله، خنثی سازی و عبور از موانع ناشی از تحریم‌های بین‌المللی.
- (ج) پایش مستمر بازار ۲۲ قلم کالای حساس و اولویت دار در سبد هزینه خانوار (۶۵ درصد سهم در هزینه‌های خوراکی خانوار) و کالاهای اساسی صنعتی.
- (د) عقد تفاهم‌نامه با انجمن کارخانجات تولیدکننده جهت ایجاد بازاری مطمئن برای تامین کالاهای طرح هدفمند سازی یارانه‌ها.

۳-۱۰ بسته توزیع

- (الف) عرضه مستقیم کالاهای ذخیره سازی شده و سایر کالاهای مورد نیاز مردم در بخش شهری و روستایی (به جز ذخایر استراتژیک).
- (ب) بهره‌گیری از فروشگاه‌های زنجیره‌ای و بزرگ، اتحادیه‌های تعاونی مصرف (اسکاد، امکان، اتکا و فرهنگیان)، واحدهای صنفی منتخب، شرکت‌های پخش کالا، مراکز عرضه مستقیم، بورس و غرف سازمان میادین شهرداری کشور جهت توزیع کالاهای منتخب با قیمت مناسب.
- (ج) برپایی مراکز و نمایشگاه‌های عرضه مستقیم کالاهای منتخب در مرکز استانها و شهرهای منتخب کشور (بیش از ۳۰۰ نمایشگاه).
- (د) تعیین نقاط نگهداری کالاهای مورد نظر در نقاط منتخب کشور جهت سرعت در حمل کالا و در شرایط اضطرار.

۴-۱۰ بسته بازرسی و نظارت

این بسته در راستای تقویت ظرفیت بازرسی در حوزه اصناف، اتحادیه‌ها و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و پیشگیری از افزایش غیرمنطقی قیمت کالاها و خدمات با بهره‌مندی از توان و ظرفیت تشکل‌ها و اصناف تدوین شده است. محورهای عمده این بسته را می‌توان به صورت پیگیری و اجرای دستورالعمل نظارت پیشگیرانه (همچون نصب برچسب قیمت و صدور فاکتور)، تدوین آیین‌نامه نحوه رصد موجودی کالا در انبارها و شبکه‌های بخش (با تاکید بر IT-Base شدن فعالیت‌ها)، و همچنین بهره‌مندی از توان نظارتی اصناف از طریق عقد تفاهم‌نامه مشترک با تشکل‌های صنفی و صنعتی (در مورد ۱۷ کالا) اظهار داشت. به طور دقیق‌تر، در راستای کنترل بازار و ممانعت از افزایش غیرمنطقی قیمت و تفویض اختیار بازرسی به اصناف، مرکز بازرسی و نظارت اصناف (مینا) راه‌اندازی شده است تا از این طریق فضای نظارتی در اقتصاد تقویت شود. شایان ذکر است علاوه بر بهره‌گیری از توان نظارتی اصناف، از مشارکت این بخش در انجام برنامه‌ریزی‌ها و اطلاع از وضعیت تامین و توزیع نیز بهره‌گیری شده است. برخی از اقدامات وزارت بازرگانی در این راستا به شرح زیر می‌باشند.

الف) طرح تشدید بازرسی و کنترل با حضور گسترده و موثر در بازار با استفاده از ظرفیت بازرسان ناظران شورای اصناف کشور، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و سازمانهای بازرگانی استان‌ها بمنظور برخورد با سوء استفاده‌های احتمالی ناشی از شرایط اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها با اولویت رسیدگی به تخلفات از جمله احتکار و امتناع از عرضه و...

ب) پایش مستمر وضعیت تولید، توزیع و قیمت کالاها و خدمات اولویت‌دار از طریق جمع‌آوری روزانه اطلاعات از مجاری مختلف و استفاده از ابزارهای فناوری اطلاعات برای انعکاس سریع نوسانات قیمت به مراجع ذی‌ربط جهت اتخاذ تصمیمات لازم به منظور تنظیم بازار.

ج) استفاده از ظرفیت انجمن‌های حمایت از مصرف‌کنندگان و سایر تشکل‌های تولیدی و توزیعی به منظور شناسایی مشکلات، پیش‌بینی‌ها و برنامه‌ریزی برای اقدامات ضروری.

د) ایجاد زمینه‌های مناسب بمنظور همکاری همه‌جانبه رسانه‌های عمومی به ویژه صدا و سیما ج.ا. با وزارت بازرگانی در خصوص اعلام و انعکاس مستمر اقدامات تامینی و کنترلی جهت کاهش التهاب بازار از طریق مصاحبه با دست‌اندرکاران و مسئولین مربوطه و همچنین استفاده از توان و ظرفیت موجود روابط عمومی‌ها با همکاری تولیدکنندگان، انجمن‌ها، تشکل‌ها، اصناف و... به منظور افزایش سطح آگاهی عموم مردم از وضعیت واقعی بازار اقلام منتخب.

ه) اقداماتی نیز در جهت توسعه و بهینه‌سازی فرآیند رسیدگی به شکایات مردمی صورت گرفته است. بدین منظور، وزارت بازرگانی نسبت به راه‌اندازی شبکه بازرسی و نظارت مردمی (شبشم) اقدام کرده است. استفاده از این شبکه بواسطه مشارکت و نظارت مستقیم مردم بر بازار، کارکردهای نظارت بر بازار را به نحو موثر ارتقا می‌بخشد.

برنامه و حجم کار پیش بینی شده در بخش نظارت و بازرسی در سال اول اجرای طرح به شرح جدول زیر می باشد.

ردیف	نوع مأموریت	تعداد
۱	تعداد بازرسی	۸,۰۰۰,۰۰۰
۲	تعداد رسیدگی به شکایات مردمی	۳۰۰,۰۰۰
۳	تعداد تشکیل پرونده تخلف	۵۰۰,۰۰۰
۴	تعداد گزارشات تحلیلی، پیشنهادی	۳۵۰

همچنین تعداد ناظرین افتخاری در سال مورد نظر به میزان ۵۰۰۰ نفر و تعداد گزارشات ایشان ۵۰۰۰۰ فقره پیش بینی میگردد.

۵-۱۰ بسته حمایتی واحدهای صنفی و کارگاه های تحت پوشش قانون نظام صنفی و قانون تعاون

در حال حاضر حدود ۱ میلیون و ۸۰۰ هزار واحد صنفی دارای پروانه کسب در سراسر کشور در حال فعالیت می باشند که سهم واحدهای صنفی تولیدی، خدماتی و توزیعی به ترتیب ۲۵، ۲۵، و ۵۰ درصد می باشد. در بخش صنوف تولیدی، بیشترین تعداد واحدهای صنفی متعلق به رسته های صنفی تولید منسوجات است که ۲۶ درصد از مجموع واحدهای صنفی تولیدی را شامل می شوند.

مطابق آمارهای موجود سهم اشتغال اصناف از کل نیروی کار شاغل در کشور ۳۰ درصد معادل حدود ۶ میلیون نفر می باشد. این نسبت در بخش اشتغال دو بخش صنعت و خدمات، معادل ۲۵ درصد است. واحدهای صنفی تولیدی، خدماتی و توزیعی به ترتیب معادل ۲۹، ۲۷ و ۴۴ درصد از اشتغال صنفی کشور را در اختیار دارند.

براساس بند ۸ ماده ۲ آیین نامه اجرایی ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه ها و به منظور حمایت از واحدهای صنفی و کارگاه های تحت پوشش قانون نظام صنفی و قانون تعاون وزارت بازرگانی اقدام به تهیه بسته حمایتی اصناف نموده است. این بسته با اهدافی به شرح زیر تنظیم شده است.

۱- بهبود و افزایش قدرت رقابت پذیری واحدهای صنفی تولیدی در بازارهای داخلی

- ۲- بهبود توان صادراتی کالا و خدمات
- ۳- حفظ مزیت نسبی تولید در بخش اصناف
- ۴- حفظ اشتغال موثر در کلیه بخشهای صنفی
- ۵- کاهش هزینه های تولید و توزیع کالا و خدمات از طریق ارتقای بهره وری فعالیت های صنفی.
- ۶- حفظ سطح تولید و توزیع کالا و خدمات استراتژیک خاص موضوع قانون به منظور حفظ تعادل سطح عرضه و تقاضا گروه های هدف این بسته شامل واحدهای صنفی تولیدی صادرات گرای داری پروانه، واحدهای صنفی تولیدی دارای پروانه کسب و کلیه واحدهای صنفی تولیدی، توزیعی خدماتی دارای پروانه کسب می باشد و حمایت از گروههای مورد اشاره در قالب پرداخت تسهیلات نرخ سود کم و کمک بلا عوض است. به طور مثال به منظور حمایت از واحدهای صنفی تولیدی و توزیعی و خدماتی، در راستای اصلاح فرآیند الگوی مصرف انرژی اقدامات زیر اعمال می شود.
- الف: پرداخت تسهیلات با نرخ سود ۷ درصد برای واحد صنفی تولیدی، توزیعی و خدماتی فعال دارای پروانه کسب.
- ج) تعیین نرخ تبعیضی انرژی مشابه صنعت براساس مصوب بسته حمایتی صنعت برای واحدهای صنفی تولیدی، توزیعی و خدماتی صادرات گرا
- د) تخصیص جوایز ویژه صادراتی ویژه صنوف تولیدی صادرات گرا (با ارائه اسناد و مدارک مثبت).

۶-۱۰ بسته هدفمندی یارانه آرد و نان

با توجه به اینکه ایران بالاترین مصرف نان در جهان را داراست و سالانه سه میلیون تن گندم در کشور اتلاف می شود اعمال سیاست قیمتی با عنوان هدفمند کردن یارانه گندم، نان و آرد ضروری به نظر می رسد میزان آرد مصرفی داخلی (آرد خبازی) حدود ۸ میلیون تن در سال است و میزان ضایعات نان فقط در استان تهران بر طبق آمارهای موجود ۱۱ تا ۱۳ درصد است. سالانه برای ۸ میلیون تن آرد یارانه ای حدود هزار میلیارد تومان یارانه پرداخت می شود و ۳۰ درصد یارانه ای که بابت آرد و نان پرداخت می شود، تبدیل به ضایعات نان می شود. با توجه به لزوم اصلاح روند موجود و بر اساس ماده (۴) لایحه هدفمند کردن یارانه ها، دولت موظف است تا پایان دوره برنامه پنجم نسبت به هدفمند کردن یارانه گندم، روغن، شیر، شکر و ... اقدام کند (براساس تبصره این ماده، یارانه پرداختی به تولیدکننده نباید در هر سال کمتر از سال قبل باشد). همچنین براساس تبصره ماده (۵) سرانه یارانه نان روستاییان و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر جمعیت و اقشار آسیب پذیر در سایر شهرها به تشخیص دولت حداقل ۵۰ درصد بیشتر از متوسط یارانه سرانه خواهد بود. بر اساس ماده (۶) نیز دولت موظف شده است تا سیاست های تشویقی و حمایتی برای ایجاد و گسترش واحدهای تولیدی نان صنعتی و نیز کمک به

جبران خسارت واحدهای تولید آرد و نان که با اجرای این قانون ادامه فعالیت آنها با مشکل مواجه می‌شود، اتخاذ نماید. در راستای عملیاتی کردن مواد مذکور وزارت بازرگانی بسته‌سیاستی گندم، آرد و نان را تصویب نموده است که جهت گیری‌های اصلی این برنامه به شرح زیر می‌باشند.

الف) وزارت بازرگانی همزمان با اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (در سال اول)، نسبت به فروش گندم بر مبنای قیمت ملی اقدام و درآمد حاصله را به حسابی که دولت تعیین می‌کند، واریز می‌نماید. منظور از قیمت ملی عبارت است از قیمتی که در زمان تهیه و تنظیم بودجه سالانه توسط کمیته‌ای مرکب از وزارت بازرگانی، وزارت جهاد کشاورزی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهوری تعیین و ابلاغ می‌گردد.

ب) وزارت بازرگانی کماکان مسئولیت حفظ ذخیره استراتژیک گندم کشور را با اولویت خرید داخل و بهره‌گیری از توان بخش خصوصی برعهده خواهد داشت و از سال ۱۳۹۰ موظف است از طریق دستگاه مباشر نسبت به خرید گندم تولید داخل بر مبنای قیمت ملی اقدام نماید. در صورتی که میزان خرید از داخل، نیاز مصرفی کشور را تامین ننماید، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور مکلف است با همکاری وزارت بازرگانی، سالانه منابع مورد نیاز برای خرید گندم وارداتی را از طریق اعتبارات دولتی در بودجه سنواتی تعیین و تامین نماید. شایان ذکر است که از سال ۱۳۹۰ مابه‌التفات قیمت تضمینی و ملی، بصورت یارانه توسط وزارت جهاد کشاورزی به کشاورزان پرداخت خواهد شد.

ج) بمنظور تشویق کشاورزان به تولید داخل کشور، کمیسیون ماده یک قانون مقررات صادرات و واردات، موظف شده است که تعرفه واردات گندم را به گونه‌ای تعیین نماید که قیمت تمام شده واردات گندم و آرد بیشتر از قیمت خرید مصوب در داخل کشور باشد.

د) در راستای گسترش و توسعه نانواییهای آزادپز، بهسازی نانواییها و همچنین حمایت از احداث و توسعه کارخانجات نان صنعتی، تسهیلات و اعتباراتی در بودجه‌های سنواتی در نظر گرفته خواهد شد.

۱۰-۷ بسته توسعه تولید نان صنعتی

به منظور بهبود کیفیت، کاهش ضایعات، کاهش هزینه تولید و رعایت اصول بهداشتی و تامین سلامت مردم و در راستای اجرای ماده (۶) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مبنی بر اعمال سیاست‌های تشویقی و حمایتی جهت ایجاد و گسترش واحدهای تولید نان صنعتی، وزارت بازرگانی نسبت به تدوین و اجرای بسته حمایتی تولید نان صنعتی اقدام کرده است. اهم جهت‌گیری‌های این بسته به شرح زیر می‌باشند.

الف) حدود ۴۰ درصد نان (مسطح، حجیم، نیمه حجیم) مصرفی کشور پایان برنامه پنجم توسعه توسط واحدهای صنعتی تولید و عرضه گردد.

ب) برای گسترش و حمایت از تولید نان به روش صنعتی، قیمت حامل‌های انرژی، حق بیمه، ضریب مالیاتی، قیمت آرد و سایر خدمات دولتی واحدهای تولید نان صنعتی در سالهای اجرای قانون برنامه پنجم توسعه مشابه نانهای سنتی خواهد بود.

ج) کارمزد نرخ سود تسهیلات این واحدها معادل هفت درصد، تعیین گردیده و مابه‌التفاوت این درصد تا نرخ سود بانکی مصوب از محل بند «و» ماده (۸) توسط سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها تامین و در اختیار دستگاه اجرایی ذیربط قرار می‌گیرد.

د) درخصوص کمکهای اجرایی موضوع ماده (۶) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به واحدهای نانویی موجود که فعالیت آنها دچار آسیب یا تعطیلی می‌شود اقدامات زیر بعمل خواهد آمد:

- صاحب پروانه نانویی با تایید مراجع ذیربط در وزارت بازرگانی می‌تواند نسبت به تغییر شغل واحد نانویی خود برای فعالیت دیگر اقدام نماید در این صورت پس از بررسی و تایید مرجع ذیصلاح در وزارت بازرگانی، شهرداری مربوطه موظف است بدون دریافت هزینه نسبت به تغییر شغل اینگونه واحدها حداکثر ظرف یک ماه اقدام نماید.

- به منظور حمایت از گسترش عرضه تولید صنعتی نان توسط واحدهای تولید سنتی نان، کمکهای فنی و اعتباری از قبیل یارانه سود تسهیلات بانکی توسط سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها به دستگاههای اجرایی تخصیص می‌یابد که در اختیار واحدهای نانویی که تمایل به عرضه اینگونه نان‌ها دارند قرار داده شود تا نسبت به بهسازی و تجهیز و نوسازی محیط عرضه نان مطابق آیین‌نامه‌ها و موافقت‌نامه‌های بهسازی و نوسازی مصوب اقدام کند.

- در صورتی که متقاضیان احداث واحدهای صنعتی و صاحبان واحدهای نان سنتی یارانه‌ای باشند، ضمن اعلام موضوع و درخواست ابطال پروانه و قطع سهمیه آن به ازای هر ده واحد نانویی یک واحد درصد تا سقف پنجاه واحد نانویی و حداکثر پنج واحد درصد به سقف یارانه کارمزد ماده (۹)، به عنوان کمک هزینه جبرانی تامین بخشی از نقدینگی اینگونه واحدها پرداخت خواهد شد.

- شهرداریها موظفند حداکثر ظرف مدت یکماه پس از تسلیم تقاضا نسبت به صدور پروانه ساخت و ساز برای واحدهای تولید صنعتی نان به میزان پنجاه درصد تخفیف و مابقی به صورت اقساط سه ساله دریافت نمایند. پنجاه درصد تخفیف داده شده در پایان هر سال توسط شهرداریها به سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها اعلام، سازمان موظف است حداکثر ظرف مدت سه ماه و جوه مورد مطالبه را به شهرداریهای ذیربط پرداخت نماید.

با توجه به اهتمام وزارت بازرگانی بر پیشبرد سریع پروژه نان صنعتی، علی‌رغم تمامی محدودیت‌ها و مشکلات موجود در تامین اعتبارات، استفاده از ذخیره ارزی، ترخیص کالا در گمرک و مشکلات بانکی ظرفیت تولید نان صنعتی تا پایان برنامه پنجم به ۱۲ هزار تن در روز افزایش خواهد یافت.

براساس برنامه پنجم توسعه تا پایان سال ۱۳۹۳، باید ۴۰ درصد نان کشور توسط نان صنعتی تامین شود که جهت تحقق این هدف، بایستی ۲۶۴ واحد با ظرفیت ۵۰ تنی در روز در کشور افتتاح شود. در ایران چهار کارخانه نان صنعتی وجود دارد که پیش بینی می شود تا پایان سال جاری نیز هفت کارخانه دیگر مورد بهره برداری قرار بگیرند که با این روند ظرفیت تولید نان صنعتی تا پایان امسال روزانه دو هزار تن خواهد شد. براساس برنامه ریزی های انجام شده ۲۰ واحد نان صنعتی در سال ۸۹ در استان های مازندران، مشهد، قم، تهران، چهارمحال و بختیاری، اصفهان و یزد به بهره برداری می رسد که برای افتتاح ۲۰ واحد نان صنعتی در کشور، میزان ظرفیت واحدهای نان صنعتی در سال جاری به ۵ درصد افزایش خواهد یافت.

۱۱ ستاد بازرگانی هدفمند سازی یارانه ها

ستاد بازرگانی هدفمند سازی یارانه ها در وزارت بازرگانی مسئولیت نظارت و هماهنگی کمیته های پنج گانه پنجگانه اطلاع رسانی، ذخیره سازی و توزیع، بازرسی و نظارت، هدفمندی گندم، آرد و نان و تجارت خارجی را برعهده دارد.

در این ستاد آخرین اطلاعات تمامی استان های کشور لحظه به لحظه رصد می شود و در سامانه هایی که با این هدف طراحی شده هر لحظه می توان موجودی و نرخ ها را از طریق رایانه رصد کرد. از طریق این سامانه میزان ثبت سفارش، واردات، صادرات و بازرسی هایی که منجر به تشکیل پرونده شده، دیده می شود. در مورد گندم نیز ستاد این گونه اقدام می کند میزان خرید گندم، موجودی و مواردی از این قبیل را لحظه به لحظه رصد می کند.

یکی از سامانه ها تلفن ۱۲۴ است این تلفن همچون گذشته در تمام استان ها موظف است به تخلفات در بازار و شکایت های مردم از قیمت ها رسیدگی کند. از طریق شبکه اطلاع رسانی ایران (شابا) نیز از جدیدترین اخبار و اطلاعات ارایه می شود. وزارت بازرگانی مجموعه ای از اطلاعات نوین را تدارک دیده تا هر لحظه بازار را کنترل کند و علاوه بر اصناف که سیستم کنترلی خاص خود را دارند. وزارتخانه هایی همچون وزارت کشور نیز کنترل های خاصی را انجام می دهند، سایر گروه های اجتماعی نیز به سبک و شیوه متناسب با نیاز خودشان کنترل ها را اعمال می کنند.

در صورت بروز هرگونه مشکل ناشی از بالا رفتن قیمت کالا در نقاط مختلف، بلافاصله سیگنال ها از طریق سامانه ها می رسد که مشخص می شود یا ناشی از کمبود موجودی و یا عرضه است و یا اینکه قیمت مواد اولیه یا نرخ حمل و نقل افزایش یافته، در این زمان ماموران نظارت و بازرسی بلافاصله در محل حاضر می شوند. این پیام ها می تواند از طریق ۱۲۴ نیز دریافت شود. تمام استان ها مجهز به ۱۲۴ هستند و حتی خود این تلفن تحت نظارت است. اگر مردم با ۱۲۴ تماس گرفتند و به شکایت آنها در سطح استانی رسیدگی نشد، می توانند از طریق تلفن ملی ۰۹۶۱۰ با ستاد بازرگانی هدفمند سازی یارانه

ها مرتبط شوند و در سطح ملی شکایات خود را پیگیری کنند. از طریق سامانه تمام تلفن‌ها و شکایات مردم ثبت می‌شود و قابل مشاهده است به عنوان مثال شکایت در مورد گوشت در استانی خاص قابل مشاهده خواهد بود. این سیستم اطلاع‌رسانی به طور کامل اجازه می‌دهد که هر خلی را در بازار مردم گزارش دهند. چندی پیش نیز تفاهنامه‌ای با بسیج ادارات به امضا رسید تا از همکاری آنها به عنوان ناظران یا بازرسان افتخاری استفاده شود آنها در محل کسب و کار خود نقش نظارتی و بازرسی را انجام دهند و در صورتی که وزارت بازرگانی نیاز داشته باشد از توانمندی آنها استفاده می‌کند با این وجود هم اکنون ۱۰ هزار بازرس مشغول فعالیت هستند که اگر نیاز به افزایش تعداد آنها در فضای هدفمند سازی باشد، این کار صورت می‌گیرد. هر چند که تفاهنامه‌ای با بسیج ادارات امضا شده اما قرار نیست فضای آرام، عادی و اقتصادی تغییر کند.

اما اگر برخی بخواهند سازمان دهی شده حرکتی را ضد این قانون مدیریت کنند کارشان سخت می‌شود. زیرا که قوه قضاییه به طور مشخص اعلام کرده برای افرادی که در راه اجرای قانون خلی ایجاد کند، تنبیهاتی قرار می‌دهد و به عنوان مفسد اقتصادی در سیستم قضایی برخوردهای شدیدی با آنها صورت می‌گیرد.

وزارت بازرگانی بر آن است تا به جای اینکه بازرسی‌ها را بیشتر کند، نظارت‌ها را افزایش دهد. در واقع نظارت کلمه‌ی عام‌تر است و باید بر بازار مدیریت کرد. به جای اینکه در سطح بازار قیمت کالاها، فاکتور فروش و مواردی از این قبیل پرسیده شود باید نظارت‌ها دقیق‌تر باشد. نظارت بر موجودی، عرضه کالا، شبکه پخش و توزیع باعث می‌شود که کمتر نیازمند بازرسی باشیم.

۱۲ اصناف در کنار مردم

اصناف در طول تاریخ انقلاب اسلامی نشان داده‌اند که همواره در کنار مردم و ارزش‌های نظام هستند بنابراین با اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها و گام نهادن کشور به تحولی جدید، آنها همچون گذشته متعهدانه حضور خواهند داشت. نباید این تفکر اشتباه بوجود آید که گروهی از مردم با نام اصناف یا تجار اقتصادی حتما نقشه دارند که قانون را زمین گیر کنند در وزارت بازرگانی چنین تفکری وجود ندارد. در سفر استانی رییس جمهوری و هیات دولت به خراسان شمالی گروه‌های بی‌شماری از اصناف پوششی بر تن داشتند که بر روی آن نوشته شده بود همراهان اجرای هدفمند سازی یارانه‌ها، در مراسم استقبال با همان لباس حضور یافتند و به بیانی با این اقدام اعلام کردند که ما به عنوان اصناف مدافع اجرای قانون هدفمند سازی یارانه‌ها و جزو گروهی هستیم که می‌خواهیم در کنار دولت مراقبت کامل را از بازار هنگام اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها داشته باشیم.

در زمانی که اجرای یک قانون مردمی می‌شود، بنابراین دولت هم قادر خواهد بود تا وظایف خود را به نحو شایسته انجام دهد. این همراهی‌ها به این معنا نیست که هیچ‌کس به فکر تقلب یا اجحاف

نخواهد بود اما آنقدر سهم این اقدام ناچیز است که اصلا نباید ایجاد نگرانی کند. در اتاق بازرگانی هم بارها اعلام شده که از اجرای قانون هدفمند سازی حمایت می کنند و در کنار دولت خواهند بود. یکی از مخاطرات قانون هدفمند سازی این است که یک عده در بازار خلل ایجاد کنند با این وجود وزارت بازرگانی به دنبال آن است که در چنین وضعیتی عاقلانه رفتار کند مراقب باشد که گروه بزرگی از اصناف که همراه قانون و دولت هستند و به نیکی از آنها یاد می شود، متهم نشوند و درصد ناچیزی که گاهی اجحاف می کنند نباید موجب شود که ما رفتار خشنی را در بازار نشان دهیم بنابراین اگر وزارت بازرگانی کاملا با آرامش برخورد می کند و اجازه نمی دهد رفتار پلیسی امنیتی شکل گیرد به این خاطر است که مخالفان و دشمنان این قانون می خواهند رفتار ما این تند و خشن باشد و در واقع القا می کنند که ممکن است مخالفت های زیادی برای اجرای قانون شکل گیرد در صورتی که واقعیت این نیست. حال اگر شیطان نفس فردی را فریب داد و به هر دلیل دست به اجحاف زند در این شرایط تدابیری اندیشیده شده است.

۱۲-۱ تشدید برخورد با متخلفان

یکی از وظایف وزارت بازرگانی تشخیص تخلف و شناسایی آن است در زمانی که تخلف قابل اثبات باشد موضوع تشکیل پرونده مطرح می شود که از این به بعد کار وزارت بازرگانی نیست و این بخش از کار به قوه قضاییه و تعزیرات حکومتی برمی گردد. سازمان تعزیرات حکومتی دنبال آن است که برای متخلفان تنبیه شدید تری را اعمال کند، در این مرحله اقدامات قضایی است که قاضی باید نظر بدهد. در شرایط هدفمند شدن یارانه ها سازمان تعزیرات حکومتی این اختیار را گرفت که بتواند با صنوف متخلف متفاوت برخورد کند و اگر کسی اصرار بر جرم داشته باشد با تنبیه خیلی سخت و تشدید مجازات مواجه می شود.

در گذشته اگر با یک نوع اغماض و ممانعت با متخلف برخورد می شد، اما در زمان حاضر که اجرای یک قانونی به این مهمی مطرح می شود هیچ کس نباید به این فکر کند که اگر تخلف کنم جریمه ای کوچک پرداخت می کنم و به تخلف ادامه می دهم.

هر چند که وزارت بازرگانی در زمان تنظیم بازار شب عید و ایام ماه مبارک رمضان بدون اطلاع از موجودی ها، بازار را کنترل می کند اما در شرایط اجرای قانون هدفمند سازی اوضاع متفاوت است اطلاعات تمام موجودی ها گرفته می شود. شرایطی نیست که کوچکترین بی دقتی انجام شود از طرفی وزارت بازرگانی در برخورد های خود از الفاظ تند استفاده نمی کند به معنا نیست که برخورد شدیدی نمی شود به طور قطع اگر کسی بخواهد سیستم عرضه و تقاضا را برهم زند و به مرور از خط قرمز نظام عبور کند، حتما با او برخورد سختی خواهد شد.

با این وجود در جلسات متعددی که از سوی وزارت بازرگانی با حضور انجمن ها، اتحادیه های

مسئول تولید، توزیع و اصناف موضوع کنترل بازار برگزار شد آنها اعلام کردند که در کنترل قیمت‌ها و مراقبت از بازار نهایت همکاری خود را با دولت انجام می‌دهند. در مورد مسائل تولید نیز، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به دلیل جایگاه حمایتی از تولیدکننده و مصرف‌کننده مسائل تولیدکنندگان را می‌شنود زیرا که حمایت از تولید همچون مصرف‌جزو و وظایفش است و به مسئولان ذربط همچون وزارت صنایع و سایر وزارتخانه‌ها و مشکلات تولید را منتقل می‌کند و اینکه باید برای عرضه مناسب کالا به مردم مشکلات واحدهای تولیدی حل شود. تا امکان عرضه مناسب کالا فراهم شود.

۱۳ اجرای تدریجی قانون

دولت در سال نخست اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها مجاز نیست تمام ۱۰۰ هزار میلیارد تومان یارانه حامل‌های انرژی را از حامل‌های انرژی برداشت کند. چون قرار است در مدت پنج سال این مبلغ برداشت شود. در سال اول تنها ۲۰ هزار میلیارد تومان، در یک برنامه پنج‌ساله سه، چهار یا پنج بار اصلاح قیمت صورت گیرد و در نخستین در سال جاری بخشی از یارانه‌ها برداشت می‌شود در مورد برق و سایر محصولات نیز به این صورت اعمال می‌شود. بنابراین روزی که اصلاح قیمت بر روی بخشی از حامل‌های انرژی صورت گرفت در بازار مشاهده می‌شود که موجودی یا همان «اچ صفر» برقرار است، تولید و واردات هیچ کدام منع نمی‌شوند و نه جلوی بنکدار گرفته می‌شود و نه کسی مانع فعالیت توزیع‌کننده می‌شود هر کس کار خود را می‌کند چون جریان اقتصادی عادی است از تولیدکننده تا توزیع‌کننده و خرده‌فروش هر کدام می‌خواهند سود مشروع خود را داشته باشند. اینجاست که اطلاع‌رسانی در بازار بسیار اثرگذار است اگر به عنوان مثال در رسانه‌ای اعلام شود در مورد فلان کالا کمبود داریم برخی افراد حتی ولو با وجود بی‌نیازی به خرید آن اقدام کنند موجب بروز مشکلاتی می‌شود اما اگر اخبار به درستی به مردم منتقل شده و اعلام شود که کالا به اندازه‌ی کافی موجود است، مردم رفتار معمولی خود را خواهند داشت و هیچ مشکلی به لحاظ بازار ایجاد نمی‌شود، به طور قطع ذخایر احتیاطی که در حال انتقال آن به استان‌ها است، روی دست دولت می‌ماند و باید از مردم خواش کرد تا از دولت کالا خریداری کنند.

۱۴ نتایج اجرای قانون

- در یک جمع بندی کلی می توان منافع حاصل از هدفمندسازی یارانه ها را به شرح ذیل برشمرد:
- منطقی شدن مصرف کالاهای یارانه ای و کاهش قاچاق این نوع کالاها،
  - کاهش سهم طبقات درآمدی بالا و افزایش سهم طبقات درآمدی پایین از یارانه ها،
  - کاهش عدم تعادل های بودجه (کاهش کسری بودجه)،
  - بهبود فناوری تولید،
  - اصلاح ساختار درآمد - هزینه بنگاههای تولید کننده کالاهای یارانه ای،
  - جایگزین شدن تدریجی طرحهای رفاه اجتماعی به جای پرداخت یارانه،
  - افزایش شفافیت بودجه دولت و کاهش اتلاف منابع،
  - اصلاح نسبی قیمت ها، افزایش بهره وری و رقابت پذیری اقتصاد،
  - اقتصادی شدن پروژه های تامین انرژی از منابع تجدید پذیر.

Islamic Republic of Iran
Ministry of Commerce

وزارت بازرگانی و هدفمندی یارانه‌ها

1

امروزه در اغلب اقتصادهای جهان، دولت‌ها به عنوان مکمل نهاد بازار جهت دستیابی به اهداف مشخص ناگزیر از دخالت در اقتصاد می‌باشند. درجه دخالت دولت در اقتصاد با توجه به نظام اقتصادی و سیاسی حاکم بر هر کشور متفاوت است. در این میان "یارانه" یکی از ابزارهای مداخله در بازار با اهدافی همچون "بهبود توزیع درآمد" و "غیره صورت می‌گیرد. اقتصاد ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و طی دهه‌های اخیر همواره از این ابزار برای دستیابی به اهداف گوناگون بهره گرفته است.

حامل‌های انرژی بخش عمده‌ای از یارانه‌ها در اقتصاد ایران را به خود اختصاص داده و سهم آن در بودجه دولت همواره در حال افزایش بوده است. برخلاف هزینه‌های سنگین پرداخت یارانه‌ها در نظام فعلی، اثر بخشی پرداخت‌ها به دلایلی همچون تحریف قیمت‌ها و ایجاد اختلال در سازوکار بازار مطابق با اهداف مورد نظر آن نیست به این دلیل هدفمندی یارانه‌ها همواره مورد توجه سیاست‌گذاران بوده است. به گونه‌ای که در تمامی برنامه‌های توسعه پس از انقلاب (به ویژه برنامه سوم و چهارم) ضرورت اصلاح آن مدنظر بوده. نظر به اهمیت موضوع، لایحه هدفمندی یارانه‌ها به عنوان یکی از مهمترین محورهای طرح تحول اقتصادی از سوی دولت نهم مطرح و قانون آن در سال ۸۸ توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

www.moc.gov.ir

